

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลาม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. การจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.1 ความหมายของหลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.3 จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.5 การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย
  - 2.6 การประเมินผลการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย
3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้
  - 3.1 ความหมายของการออกแบบการจัดการเรียนรู้
  - 3.2 หลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้
  - 3.3 ขั้นตอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
  - 4.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้
  - 4.2 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
  - 4.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5. การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้
  - 5.1 ความหมายของสื่อและแหล่งการเรียนรู้
  - 5.2 ความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้
  - 5.3 ประเภทของสื่อและแหล่งการเรียนรู้
  - 5.4 ขั้นตอนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

6. การประเมินผลการเรียนรู้

6.1 ความหมายของการประเมินผลการเรียนรู้

6.2 ความสำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้

6.3 หลักการประเมินผลการเรียนรู้

6.4 รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้

6.5 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

อิสลาม

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่พัฒนาและปรับปรุงมาจากสถาบันการศึกษาที่เรียกว่า ปอเนาะ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของศาสนาอิสลามที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีโรงเรียนรัฐบาลจำนวนมาก แต่ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่า เพราะต้องการให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญและศาสนา โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์ด้านศาสนาและวิถีชีวิตที่แตกต่างจากภาคอื่น คือการเป็นชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายมลายู ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีในการดำรงชีวิตยึดค้ำสอนของศาสนาอิสลามเป็นหลัก

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแต่เดิมสอนวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว ไม่มีการสอนวิชาสามัญและภาษาไทย การจัดการเรียนการสอนใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการถ่ายทอดและสื่อสารกัน ต่อมารัฐบาลได้มีการพิจารณาให้ปรับปรุงเป็นสถาบันการศึกษาทางศาสนาให้มีคุณภาพดีขึ้นโดยสอดแทรกวิชาชีพ วิชาสามัญรวมถึงวิชาภาษาไทย และจัดให้โรงเรียนอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2525) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15(1) เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) แบ่งย่อยได้อีก 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบริหารโดยสมาคมหรือมูลนิธิซึ่งเป็นองค์บุคคลนิติบุคคล ทางราชการอุดหนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวร้อยละแปดสิบห้า และลักษณะที่ 2 คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบุคคลเป็นผู้รับใบอนุญาต ซึ่งราชการจะอุดหนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัวเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนสามัญทั่วไป แต่ทางราชการจะส่งข้าราชการครูส่วนหนึ่งสอนวิชาสามัญปฏิบัติการสอนร่วมกับครูที่โรงเรียนจ้างสอน

2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนทางอิสลามศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและอีกส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่ไปด้วย แต่สภาพความพร้อมทั้งบุคลากรและระบบการจัดการเรียนรู้อยู่ไม่เข้าเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะยกระดับโรงเรียนตามมาตรา 15(1)

ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือ สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิเช่น เสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชนต่อคณะกรรมการส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ การวิจัยและพัฒนาเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น โดยมีสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดและอำเภอเป็นฝ่ายปฏิบัติ

สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดและอำเภอในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกันคือ ประสานและจัดทำแผนปฏิบัติการการศึกษาเอกชนจังหวัดและอำเภอให้สอดคล้องกับนโยบายการเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ สนับสนุน นิเทศและติดตามการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนเอกชน และปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดและอำเภอมีพนักงานราชการปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายต่างๆ เช่น นักจัดการทั่วไป นักวิชาการศึกษาวิชาสามัญ นักวิชาการอิสลามศึกษา เป็นต้น โดยมีนักวิชาการศึกษาวิชาสามัญของจังหวัด รวม 14 คน และนักวิชาการศึกษาวิชาสามัญแต่ละอำเภอๆ ละ 1-2 คน ทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักสูตรปัจจุบันที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหลักสูตรวิชาสามัญและอิสลามศึกษา มี 2 ฉบับ คือ หลักสูตรวิชาสามัญใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษา คือ หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ.2546 โดยแบ่งเป็นระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 6 ปี ตอนกลางและตอนปลาย ใช้เวลาเรียนชั้นละ 3 ปี ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนทั้งสองหลักสูตรปีละ 1,500-1,800 ชั่วโมง เฉลี่ย 7-9 ชั่วโมงต่อวัน และช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) และอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนทั้งสองหลักสูตรปีละ 1,500-1,800 ชั่วโมง เฉลี่ย 9 ชั่วโมงต่อวัน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องใช้ทั้งสองหลักสูตรควบคู่กัน ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาที่มากกว่าหลักสูตรเดียวและส่งผลให้ต้องใช้ทรัพยากรบุคคลมากกว่าหลักสูตรเดียว

การดำเนินการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมายังพบปัญหามากมาย ทั้งในด้านการบริหารงาน งบประมาณ บุคคล อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ แบบเรียนต่างๆ ล้วนทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของ

โรงเรียนเหล่านี้ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชนและมูลนิธิต่างๆ จึงเข้ามามีส่วนสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

2.1 ความหมายของหลักการใช้ภาษาไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ได้กำหนดเนื้อหาหลักการใช้ภาษาไทยไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 4 มาตรฐาน ท 4.1 โดยได้ให้ความหมายของคำว่าหลักการใช้ภาษาไทยไว้ว่า

หลักการใช้ภาษาไทย หมายถึง ศึกษาธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และ อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

นอกจากนี้ยังมีนิยามอื่นๆ เช่น

หลักภาษา หมายถึง ระเบียบแบบแผนของภาษาที่มีไว้เพื่อให้ผู้ใช้ภาษายึดเป็น หลักการในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง นอกจากนั้นยังเป็นหลักเกณฑ์ที่จะช่วยควบคุมให้คนไทย ใช้ภาษาไทยเป็นแบบแผน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ (สุจริต เพ็ชรขอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์, 2538: 201)

หลักภาษา หมายถึง กฎเกณฑ์ทางภาษาที่เรากำหนดขึ้น เพื่อให้คนในสังคมที่ใช้ภาษา เดียวกันสามารถใช้สื่อความได้ตรงกัน (ทัศนีย์ ศุภเมธี, 2542: 68)

หลักภาษา หมายถึง ระเบียบแบบแผนของภาษาที่คนเราใช้พูดจากัน (พระยาอุปกิตศิลป สาร, 2544: 1)

หลักภาษา หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยระเบียบการใช้อักษร การเขียนอ่าน การใช้คำ ความหมายของคำ การเรียงคำและที่มาของภาษา ซึ่งมีวิวัฒนาการไปในลักษณะต่างๆ (กำชัย ทองหล่อ, 2545: 1)

สรุปได้ว่า หลักภาษาหรือหลักการใช้ภาษาไทยคือคำที่มีความหมายเหมือนกันเนื่องจาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้มีการเปลี่ยนจากคำว่า “หลักภาษา” มาเป็น “หลักการใช้ภาษา” ต่อมาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ เปลี่ยนมาเป็นคำว่า “หลักการใช้ภาษาไทย” ดังนั้น หลักการใช้ภาษาไทย หมายถึง ระเบียบแบบ แผนของภาษาไทย เพื่อให้ผู้ใช้ภาษาสามารถใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง สื่อสารได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

2.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการใช้ภาษาไทย ดังนี้

สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทรมพรรย์ (2538: 201-202) กล่าวว่า การสอนหลักภาษาไทยมีความสำคัญ ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาไทยเป็นอย่างดีและสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง
2. เป็นการอนุรักษ์ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติและเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยให้คงอยู่ตลอดไป
3. เป็นหลักยึดในการรักษาภาษาให้คงรูป เพื่อไม่ให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วจนเกินไป
4. หลักภาษาจะช่วยให้วิวัฒนาการหรือความงอกงามของภาษาเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน
5. นักเรียนซาบซึ้งในคุณค่าของภาษาไทย เห็นความจำเป็นในการที่จะต้องใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามลักษณะของภาษา
6. การสอนให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ทางภาษาที่ดีและเป็นแรงกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในแขนงภาษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป

Scott (1999) ได้กล่าวถึงความสำคัญหลักภาษาไว้ดังนี้

1. หลักภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างประโยค เพราะผู้เรียนมีไวยากรณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาอย่างไม่จำกัด
2. หลักภาษาช่วยปรับความหมาย
3. หลักภาษาทำให้ความสามารถในการใช้ภาษาไม่หยุดพัฒนา
4. หลักภาษาช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาษาเป็นหน่วยย่อย
5. หลักภาษาช่วยให้เกิดกฎระเบียบในการจัดการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การสอนหลักการใช้ภาษาไทยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะหลักการใช้ภาษาไทยจะช่วยให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ทางภาษาที่ดี สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทยให้มีระเบียบแบบแผนที่ถูกต้อง สืบทอดไปยังอนุชนได้

2.3 จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยคือ การสร้างพื้นฐานในการสื่อสารให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง นักวิชาการด้านภาษาไทยกล่าวถึงจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยไว้ดังนี้

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2519: 22) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนหลักภาษาไทยว่า การที่นักเรียนสามารถนำหลักเกณฑ์ต่างๆ ของวิชาหลักภาษาไปปรับใช้ในการพูดหรือเขียนในสถานการณ์ได้ดีที่สุด

วิมลศิริ ร่วมสุข (2522: 81) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนหลักภาษาว่า เพื่อให้นักเรียนได้ทราบแบบแผนของภาษาและสามารถนำความรู้ทางหลักภาษาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

สมพร มั่นตะสูตร (2526: 157) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนหลักภาษาว่า เพื่อให้ นักเรียนได้ทราบแบบแผน ลักษณะและโครงสร้างของภาษา เพื่อจะสามารถนำความรู้ทางหลักภาษาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์

สวางค์ ดำเนินสวัสดิ์ (2536: 10) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนหลักภาษาสรุปได้ว่า เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบของการใช้ภาษาให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง มีความรู้เกี่ยวกับหลักภาษาเพื่อใช้ในการฟัง พูด อ่าน เขียน เห็นความสำคัญของหลักภาษาไทย และความจำเป็นที่จะต้องมีระเบียบแบบแผนไว้ในภาษาไทย เพื่อรักษามาตรฐานของภาษาไทย อันเป็นภาษาประจำชาติ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2541: 15) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนหลักภาษาสรุปได้ว่า เพื่อช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของภาษาไทย เห็นความจำเป็นของระเบียบแบบแผนทางภาษา ชาบซึ่งและเข้าใจคุณค่าของศิลปะในการใช้ภาษาไทย มีพื้นฐานความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะศึกษาต่อหรือสำหรับศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถอนุรักษ์รักษาภาษาไทยอันเป็นภาษาประจำชาติให้ยั่งยืนตลอดไป

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยคือ เพื่อให้ นักเรียนเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการเรียนรู้แบบแผน กฎเกณฑ์ของภาษาไทย และสามารถนำกฎเกณฑ์เหล่านั้นไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

นักวิชาการได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยไว้ดังนี้

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2538: 208-223) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักภาษาไทย ดังนี้

1. เนื่องจากนักเรียนไม่ค่อยสนใจหลักภาษาไทย ครูจึงควรสร้างบรรยากาศในการเรียน โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจและสนุกสนาน เพื่อปลุกฝังให้นักเรียนมีใจรักในวิชาหลักภาษาไทย เมื่อนักเรียนมีใจรักจะทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน ร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดีและเกิดการเรียนรู้หลักภาษาอย่างแท้จริง

2. การเรียนการสอนหลักภาษาไทย ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางวัตถุประสงค์ วางแผนการสอน และร่วมคิดกิจกรรมจะทำให้นักเรียนจะได้มีความตื่นตัว และมีความกระตือรือร้นในการเรียนอยู่ตลอดเวลา

3. ครูควรสอนให้สัมพันธ์กับทักษะการใช้ภาษา ซึ่งได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และวรรณคดี ไม่ควรมุ่งแต่สอนเนื้อหาในหลักภาษาไทยเพียงอย่างเดียว เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญ และคุณประโยชน์ของการเรียนหลักภาษาเพิ่มมากขึ้น

4. ครูควรสอนเนื้อหาหลักภาษาในบทเรียนให้สัมพันธ์กับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนจะได้รู้สึกว่าการเรียนหลักภาษาไทยนั้นมีประโยชน์และช่วยให้ตนใช้ภาษาได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน

5. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้วิจารณญาณ และดุลยพินิจของตนเองให้มากๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและซักถามข้อข้องใจได้อย่างเสรี โดยอาจให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยน อภิปรายแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วจึงสรุปจะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้อย่างลึกซึ้งแม่นยำ

6. ครูควรใช้วิธีการสอนหลายๆ วิธี เพื่อให้บรรยากาศในการเรียนการสอนมีความแปลกใหม่ วิธีการสอนที่ครูควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้หลักภาษามีดังนี้

6.1 การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ผู้สอนบอกเล่า อธิบายเนื้อหาเรื่องราวต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยที่ผู้สอนเตรียมการค้นคว้าเนื้อหามาเป็นอย่างดี โดยทั่วไปมักจะเป็นการสื่อความหมายทางเดียว คือจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อย เป็นวิธีสอนที่เน้นบทบาทของผู้สอนเป็นสำคัญ

6.2 การสอนแบบนิรนัย เป็นการสอนที่ครูเริ่มให้กฎเกณฑ์หรือหลักการต่างๆ ทางภาษาแล้วจึงยกตัวอย่างประกอบ

6.3 การสอนแบบอุปนัย เป็นการสอนที่ครูให้นักเรียนพิจารณาตัวอย่างก่อนโดยการนำเอาตัวอย่างข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่มีหลักการแฝงอยู่มาให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์จนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง

6.4 การสอนโดยวิธีอภิปราย เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยมีครูหรือเพื่อนนักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย การนำเสนอผลการอภิปรายอาจใช้รูปแบบการอภิปรายเป็นคณะ การปาฐกถาหมู่ การอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิด

6.5 การสอนโดยวิธีแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงาน เป็นการสอนที่ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีมนุษยสัมพันธ์

6.6 การสอนโดยวิธีแก้ปัญหาค้นคว้า เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ตั้งสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลโดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดปัญหา

7. ครูควรจัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้หลักภาษาที่เรียนไปแล้วอย่างสม่ำเสมอ

8. ครูควรมอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะจะเป็นการฝึกให้นักเรียนมีนิสัยรักการค้นคว้า ทำให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง

9. ครูควรจะได้ปลุกฝังให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตและพิจารณาด้วยตนเองว่าการใช้ภาษานั้นๆ ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือไม่ ทั้งนี้รวมถึงการใช้ภาษาของบุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัวนักเรียนด้วย หากนักเรียนเกิดข้อสงสัยครูควรแนะนำให้นักเรียนเปิดพจนานุกรมเพื่อหาคำตอบด้วยตนเองหรือถามครู

10. ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนได้เผยแพร่ความคิด และผลงานการค้นคว้าของนักเรียน โดยในชั้นเรียนหรือหน้าห้องเรียนควรมีป้ายนิเทศให้นักเรียนได้แสดงผลงานของนักเรียน เพราะการแสดงผลงานของนักเรียนจะได้ประโยชน์ทั้งสองทาง คือ ผู้อื่นจะได้เรียนรู้จากผลงานนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันเจ้าของผลงานก็จะมีภูมิใจในผลงาน ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหรือผลิตผลงานที่มาจากความคิดสร้างสรรค์ของตนอีกด้วย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2541: 15-19) ได้ให้ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
หลักภาษาไทย ดังนี้

1. ครูควรพุดจูงใจให้นักเรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนวิชานี้ก่อน โดยชี้ให้เห็น
ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับการเรียนหลักภาษาไทย ทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวม
ประโยชน์ส่วนตัวคือ ในด้านการฟัง พุด อ่าน และเขียนในชีวิตประจำวัน ประโยชน์ส่วนรวมคือ
เป็นการช่วยกันรักษามาตรฐานของภาษาไทยไว้

2. ครูควรสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ โดยอาจให้นักเรียนช่วยกันรวบรวม
ตัวอย่างคำ วลี และประโยคที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันมาพิจารณา เมื่อนักเรียนสามารถหา
ตัวอย่างมาได้มากแล้ว ให้นำมาแยกประเภท จัดเข้าหมวดหมู่และสรุป

3. การฝึกให้นักเรียนรู้จักสังเกตเกี่ยวกับภาษาที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันอยู่
เสมอจะมีประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะการสังเกตเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งสำหรับ
การเรียนภาษาไทย เช่น สังเกตว่ามีการบัญญัติศัพท์ใหม่ๆ ขึ้น สังเกตความหมายของคำที่กลาย
ไปจากดีเป็นไม่ดี สังเกตภาษาแสลง ให้พิจารณาว่าอย่างไรไม่ควรใช้ อย่างไรไม่ควรใช้
ถ้าสามารถฝึกจนนักเรียนมีนิสัยเป็นคนช่างสังเกตได้แล้ว การเรียนหลักภาษาจะง่ายขึ้นอีก

4. ครูควรฝึกให้นักเรียนเป็นคนรู้จักคิดหาเหตุผลอยู่เสมอด้วย ให้นักเรียนรู้จัก
หาเหตุผลมาสนับสนุนกฎเกณฑ์ เพื่อจะให้ได้ใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจอย่างแท้จริง
ครูควรแนะนำให้นักเรียนคิดว่า ทำไมจึงควรใช้คำนั้น คำนี้และคำนั้นที่ใช้ผิดหรือถูกมีเหตุผล
อย่างไร เพราะหลักภาษาไทยมีเรื่องของตรรกวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่มาก นอกจากนั้นครูควร
ชี้แจงให้เห็นโทษของการใช้ภาษาที่ผิด เพื่อที่นักเรียนจะได้แก้ไขการใช้ภาษาของตัวเองให้ถูกต้อง

5. การเรียนหลักภาษาไทยให้สนุก ครูควรฝึกนักเรียนให้เป็นคนรู้จักค้นคว้า
รวบรวม เช่น การค้นหาคำศัพท์ในพจนานุกรม เพื่อให้ทราบความหมายและตัวสะกดที่ถูกต้อง
นิสัยค้นคว้านี้จะส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

6. การจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการเรียนการสอนจะช่วยให้นักเรียนเรียนหลัก
ภาษาไทยได้สนุก เช่น ทายปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำและชื่อต่างๆ แข่งขันสะกดคำถูก
กิจกรรมเหล่านี้จะให้นักเรียนได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ทั้งจะช่วยให้เจตคติของ
นักเรียนที่มีต่อภาษาไทยดีขึ้นด้วย

7. การสอนหลักภาษาไทยนั้นต้องสอนให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิด
ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากที่สุด ซึ่งอาจเสนอแนะการใช้ภาษาลักษณะต่างๆ เช่น
แปลความหมายของชื่อหรือคำศัพท์ การสะกดคำต่างๆให้ถูกต้อง ช่วยให้รู้จักวิจารณ์คำที่พบเห็น

หรือได้ยินจากสื่อต่างๆ ว่าใช้ผิดหรือถูกอย่างไรและช่วยในกิจการงานส่วนตัว เช่น เขียนบันทึก แต่งคำอวยพรในโอกาสต่างๆ

8. การสอนหลักภาษาจากตัวอย่างหากกฎเกณฑ์จะทำให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจ และจดจำความรู้ได้ง่ายและแม่นยำขึ้น เมื่อรวบรวมตัวอย่างได้มากพอ ครูควรให้นักเรียนสรุปเป็น หลักเกณฑ์สั้นๆ ด้วยตนเอง

Scott (1999) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักภาษาไว้ดังนี้

1. การเรียนหลักภาษาแบบนิรนัย ซึ่งเริ่มด้วยการให้กฎต่างๆ และใช้กฎเหล่านั้น แสดงให้เห็นในตัวอย่าง โดยคุณสมบัติของกฎที่ดีต้องเอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนคือ มีความถูกต้อง มีข้อจำกัด มีความชัดเจน มีความเรียบง่าย มีความตรงประเด็น การนำเสนอกฎของครูควรมี ลักษณะที่มีตัวอย่างประกอบ ใช้ความเข้าใจของผู้เรียนตรวจสอบความถูกต้องและนักเรียนมี โอกาสสร้างกฎให้เป็นของตนเอง

2. การเรียนหลักภาษาแบบอุปนัย ผู้เรียนจะศึกษาตัวอย่างและจากตัวอย่างนั้นก็ จะได้รับความเข้าใจกฎต่างๆ โดยที่ไม่ต้องเรียนกฎมาก่อน การเรียนเช่นนี้ครูควรนำเสนอข้อมูลทาง ภาษาที่คัดเลือกมาล่วงหน้าและสนับสนุนให้นักเรียนคิดหากฎนั้นด้วยตนเอง

3. การเรียนหลักภาษาด้วยการใช้เรื่อง เพราะเรื่องให้ข้อมูลรายละเอียดของ บริบท ทำให้ผู้เรียนสามารถตีความหมายของหน่วยไวยากรณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้จากเรื่องที่ปรากฏอยู่ ด้วยกัน ถ้าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงผู้เรียนจะเห็นว่าหน่วยไวยากรณ์ใช้ในการสื่อสารจริงๆ อย่างไร และยังเป็นเรื่องที่มาจากนักเรียน นักเรียนจะให้ความสนใจมากขึ้นและจดจำลักษณะทางภาษา ได้แม่นยำขึ้น

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542: 71) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักภาษาไทย ดังนี้

1. สอนสิ่งที่นักเรียนรู้จักดีแล้ว เช่น ชื่อ-นามสกุล นำมาสัมพันธ์เนื้อหา หลักภาษาเรื่อง ไตรยางศ์ คำเป็นคำตาย ฯลฯ
2. สอนให้ชัดกับความจริง เช่น นำตัวละครในวรรณคดีมาเขียนประโยคทำให้นักเรียนสนุกสนานและได้รับความรู้ทางหลักภาษาไปด้วย
3. สอนให้สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา โดยให้นักเรียนสรุปด้วยตนเอง
4. สอนให้รู้จักสังเกต พิจารณาและเก็บรวบรวม เช่น การแบ่งกลุ่มเพื่อรวบรวม คำสามานยนามและวิสามานยนามจากหนังสือเรียนภาษาไทย ช่วยกันหาศัพท์ทานุกรม ต่อคำ สัมผัส โดยยกคำที่น่าสนใจและสนุกสนาน

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยครูผู้สอนควรตั้งวัตถุประสงค์การสอนให้ชัดเจน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถคิด ค้นคว้า สังเกต และสรุปได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ควรปลูกฝังให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อหลักการใช้ภาษาไทย ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยไปสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.5 การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

ครูภาษาไทยสามารถนำสื่อและใช้แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย ดังแนวคิดต่างๆ ดังนี้

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย (2538: 208-223) ได้กล่าวถึงแนวทางการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการสอนหลักภาษาไทย ดังนี้

1. การสอนหลักภาษาไทยควรมีสื่อประกอบการสอน เพราะจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายและเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น สื่อการสอนที่ใช้ประกอบการสอนหลักภาษา ได้แก่ บัตรคำ แถบประโยค ภาพ แผนภูมิกระดาน เป็นต้น
2. การสอนเล่นเกมจะช่วยให้การเรียนการสอนหลักภาษาไทยสนุกสนาน ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสอนเล่นเกมนี้ครูอาจเตรียมเกมต่างๆ ประกอบการสอน เช่น การเล่นเกมต่อคำให้คล้องจองกัน การเล่นเกมประสม คำสมาส เป็นต้น
3. ครูควรใช้กลานหรือยกรองในการเรียนการสอนหลักภาษาไทยจะทำให้ นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาทางหลักภาษาไทยได้ง่าย โดยอาจนำคำประพันธ์ที่มีผู้ยกรองไว้แล้วมาประกอบการสอน หรือครูและนักเรียนอาจจะแต่งคำประพันธ์ เพื่อประกอบการเรียนหลักภาษาขึ้นเองก็ได้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2541: 18-19) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้หลักภาษาไทยว่า สื่อการสอนจะช่วยให้การเรียนหลักภาษาไทยสนุกสนาน มีชีวิตชีวาขึ้น ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมวางแผนและแบ่งงานให้นักเรียนช่วยกันทำสื่อการสอน โดยใช้วัสดุที่ไม่สิ้นเปลือง หาได้ง่าย เช่น บัตรคำ ทำพจนานุกรมฉบับจิ๋ว การทำสมุดภาพ ฯลฯ นอกจากนี้ ครูควรหาบทร้อยกรองที่ไพเราะมาอ่านให้นักเรียนฟังและแนะนำให้นักเรียนสังเกตว่า กวีสามารถเลือกเฟ้นถ้อยคำมาใช้ได้ประณีตเพียงไร ชั้นแรกการฝึกแต่งร้อยกรองอาจจะยากอยู่บ้าง จึงควรเริ่มด้วยการหาคำมาเติมช่องว่างให้มีเสียงสัมผัสตามลักษณะของคำ

ประพันธ์นั้นๆ และเพิ่มความยากขึ้น โดยอาจกำหนดหัวข้อให้นักเรียนแต่งเองหลังที่นักเรียนรู้จักแผนผังข้อบังคับของคำประพันธ์นั้นๆ แล้ว

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542: 71) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้หลักภาษาไทยว่า ครูอาจนำเรื่องราวจากหนังสือพิมพ์มาวิเคราะห์คำและประโยค และจัดกิจกรรมทายปัญหาและเล่นคำสัมผัส เช่น ทายปัญหาพยัญชนะ เล่นคำสัมผัสหลายพยางค์ เป็นต้น

มนสิการ เสงสุวรรณ และ นาวิณี หล้าประเสริฐ (2553: 100-115, 397) ได้เสนอแนะเทคนิคการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยโดยใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ประกอบ ดังนี้

1. การใช้เกม คือ การใช้กิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียนเพื่อแข่งขันและเอาชนะฝ่ายตรงข้าม การใช้เกมในการสอนอาจเป็นเกมที่ครูกิดขึ้นเองทั้งหมด หรืออาจเป็นเกมที่ครูพัฒนาโดยอิงกับเกมที่ได้รับความนิยมอยู่ ณ ขณะนั้น เช่น เกมวัดดวง เกมแฟนพันธุ์แท้ เกมอัจฉริยะข้ามคืน เป็นต้น

2. การใช้เพลงและคีตลีลา หมายถึง การใช้เพลงหรือท่วงทำนองการอ่าน การขับการเห่ การร้อง การกล่อม หรือการแสดงลีลาประกอบจังหวะอื่นๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ การใช้เพลงประกอบการสอนอาจอยู่ในรูปแบบของเพลงที่ครูนำมาจากศิลปินที่ได้รับความนิยม รูปแบบการนำเพลงมาใช้จึงควรมุ่งเน้นไปที่การนำท่วงทำนองมาวิเคราะห์ตัวอย่างหลักการใช้ภาษาลักษณะการใช้ถ้อยคำหรือเป็นตัวอย่างของการแต่งคำประพันธ์

3. การใช้สื่อมวลชน อาจเป็นสื่อภาพ สื่อเสียง สื่อเอกสารช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นครูควรให้ผู้เรียนสังเกตตัวอย่างการใช้ภาษาของสื่อมวลชน

4. การใช้ศิลปะประดิษฐ์ คือ การใช้งานศิลปะเข้ามาเชื่อมโยงในการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย ในที่นี้ศิลปะประดิษฐ์ไม่ได้หมายถึงการวาดภาพเพียงอย่างเดียว อาจหมายรวมถึงการประดิษฐ์แบบ หุ่นจำลอง ฯลฯ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยก็ได้

5. การใช้แผนผังกราฟิก เป็นเทคนิคการสอนที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยครูจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากับประสบการณ์เก่า เพื่อให้ นักเรียนสามารถจดจำ เรียนรู้ บูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างแผนผังกราฟิก เช่น แผนผังดวงดาว แผนผังก้างปลา แผนผังเวนน์ แผนผังต้นไม้ แผนผังวงจร แผนผัง KWHL แผนผังมโนทัศน์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ครูควรจะทำสื่อหรือหาแหล่งการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยจากสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียนหรือแม้แต่การนำความรู้จากการเรียนวิชาอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ให้

เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ดี แต่สื่อและแหล่งการเรียนรู้ควรมีความทันสมัย อยู่ในความสนใจของนักเรียนและมีความหลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยได้อย่างสนุกสนานและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง

2.6 การประเมินผลการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

ครูภาษาไทยสามารถประเมินผลการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยได้หลายวิธีที่ครอบคลุมพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน ดังแนวคิดต่างๆ ดังนี้

พรทิพย์ แซ่ซัน และคณะ (2553: 456-480) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยควรประเมินผลให้ครอบคลุมพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ตามเป้าหมายทางการศึกษาของ Bloom เครื่องมือประเมินผลในแต่ละพิสัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินผลพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย นิยมใช้แบบทดสอบหรือการใช้คำถาม เพื่อการสนทนาและอภิปรายในชั้นเรียนตามแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง ลักษณะคำถามสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 คำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมการณ์ด้านความรู้ (knowledge) เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในแต่ละสาระ เช่น สาระหลักการใช้ภาษาไทยอาจถามเกี่ยวกับการสะกดคำ การอ่านออกเสียง ข้อเท็จจริงทางไวยากรณ์ เป็นต้น

1.2 คำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมการณ์ด้านความเข้าใจ (comprehension) เป็นคำถามที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างความหมายต่อสิ่งที่ศึกษาให้ลุ่มลึกขึ้น ด้วยการแปลความ ตีความ และขยายความ ในสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พฤติกรรมการณ์ระดับนี้มักเป็นคำถามที่เกี่ยวกับความหมายของคำ วลี สำนวน เป็นต้น

1.3 คำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมการณ์ด้านการประยุกต์ใช้ (application) คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ มโนทัศน์ แนวความคิดหรือหลักการเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่ได้ศึกษามาใช้ในบริบทหรือสถานการณ์ใหม่ ข้อสอบที่มุ่งวัดพฤติกรรมการณ์ประยุกต์ใช้จึงมักถามเกี่ยวกับการนำคำ สำนวน ราชศัพท์ คำเชื่อม มาใช้ให้ถูกต้องตามหลักการหรือบริบท

1.4 คำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมการณ์ด้านการวิเคราะห์ (analysis) มุ่งประเมินพฤติกรรมการณ์จำแนกองค์ประกอบข้อมูลหรือเหตุการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในด้านโครงสร้าง ความเป็นเหตุเป็นผล ความเหมือนและความต่าง เป็นต้น

1.5 คำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมด้านการสังเคราะห์ (synthesis)

คำถามที่มุ่งวัดพฤติกรรมทางปัญญาด้านการสังเคราะห์ หรือการสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ ข้อสอบเพื่อมุ่งวัดพฤติกรรมเชิงสังเคราะห์ควรเป็นข้อสอบอัตนัย และใช้เกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง

1.6 คำถามที่มุ่งประเมินพฤติกรรมด้านการประเมินค่า (evaluation)

มุ่งให้ผู้เรียนประเมินความคิดของตนเองที่มีต่อสิ่งต่างๆ โดยใช้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงตรรกะหรือเหตุผล และประสบการณ์ในการให้ระดับคุณค่า ดังนั้นการสร้างข้อคำถามประเมินค่ามักจะใช้คำบ่งชี้พฤติกรรมว่า เหมาะสม สมควร ดีที่สุด ชัดเจนที่สุด ประเมิน

2. การประเมินผลพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เป็นการวัดพฤติกรรมทางอ้อมในสาระหลักการใช้ภาษาไทยสามารถวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยได้ เช่น รักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติชาติ เป็นต้น

การสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย สิ่งที่เหมาะสมเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะนิสัย มารยาท วิธีการได้แก่ การรายงานตนเอง การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตร่องรอยพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และเทคนิคการสะท้อนภาพ โดยใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น แบบตรวจสอบรายการ มาตราวัดของเทอร์สโตน (Thurstone) มาตรฐานประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) มาตรฐานความหมายของออสกู๊ด (Osgood) มีวิธีการสร้างเครื่องมือคล้ายคลึงกับการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

3. การประเมินผลพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย ทักษะในภาษาไทย ได้แก่ การอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด โดยใช้วิธีการประเมินผลจากการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่กำหนดให้หรือการประเมินตามสภาพจริง

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรย์ (2538: 209-223) ได้กล่าวถึง แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้หลักภาษาไทยว่า ควรประเมินผลการเรียนของนักเรียนทุกด้าน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนหลักภาษาไทย ในแต่ละด้านควรประเมินผลให้ลึกซึ้งกว้างขวางไม่ควรเน้นแต่เรื่องความจำเพียงอย่างเดียว ควรเน้นด้านความเข้าใจ การประยุกต์ใช้และความคิดวิเคราะห์ด้วย

มนสิการ เสงสุวรรณ และนาวิณี หล้าประเสริฐ (2553: 107) ได้เสนอแนะเทคนิคการประเมินผลการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยว่า ควรใช้คำถามพัฒนาการคิด เพราะเป็นเครื่องมือที่สะดวกและใช้ง่ายที่สุด คำถามพัฒนาการคิดที่ดีควรนำหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับระดับของ

การคิดเข้ามากำหนดประเด็นคำถามด้วย ปัจจุบันการใช้คำถามพัฒนาการคิด จะต้องคำนึงถึง ทฤษฎีระดับพุทธิพิสัยของ Anderson และ Krathwohl (2001)

กล่าวโดยสรุป ควรประเมินผลการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยของนักเรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ ค่านิยม และทักษะกระบวนการจากสภาพจริงที่ปรากฏ อยู่ เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และนำหลักการใช้ภาษาไทยไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

3.1 ความหมายของการออกแบบการจัดการเรียนรู้

การออกแบบการจัดการเรียนรู้มีผู้ให้นิยามต่างๆ ไว่ดังนี้

Kemp, Morrison และ Ross (1998) กล่าวว่า การออกแบบการเรียนการจัดการเรียนรู้ คือ การวางแผน จัดกิจกรรม ประเมินและพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

Smith และ Ragan (1999) กล่าวว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงจากหลักการเรียนรู้และการสอนมาสู่การวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียน

Wiggins และ McTighe (2006 อ้างถึงใน พรทิพย์ แข็งขัน และ ชยพร กระจ่างทอง, 2553: 89) ให้ความหมายของกระบวนการออกแบบย้อนกลับว่า กระบวนการออกแบบย้อนกลับ เป็นวิธีการออกแบบหลักสูตรหรือหน่วยการเรียนรู้ที่เริ่มจากเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการ แล้ว ระบุผลงานสำคัญที่จะเป็นหลักฐานให้ผู้สอนประเมินผู้เรียนว่าบรรลุมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ จากนั้นจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การระบุการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนจะทำให้ผู้สอนพิจารณา ตัดสินใจได้ว่าความรู้และทักษะใดที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านที่สำคัญและจำเป็นในการช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

3.2 หลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544: 93) กล่าวถึงหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ว่า ควรจัดกิจกรรม ให้นักเรียนรู้จักคิด ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์วิจารณ์ข้อมูลและสังเคราะห์มาเป็นความรู้ของตนเอง นักเรียนจะอ่านหนังสือ จดบันทึกและควรจะได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เรียนรู้จากครู วิทยากรท้องถิ่นจากสถานที่ต่างๆ ในชุมชนจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีดิทัศน์ เป็นต้น

สุวัฒนา เอี่ยมอรพรรณ (2549: 110-111) กล่าวว่าไว้ว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ควรยึดหลักดังนี้

1. ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ
2. จัดเนื้อหาสาระ โดยคำนึงถึงความยากง่าย ความต่อเนื่องและลำดับขั้นของเนื้อหา
3. จัดรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนแต่ละคนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง รู้วิธีการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
5. จัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และให้ความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง
6. มุ่งมั่นในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน หารูปแบบและนวัตกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดระดับสูง เกิดวิธีการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

กล่าวโดยสรุป หลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ คือ การเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูทุกๆ ด้าน

3.3 ขั้นตอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้

การออกแบบการเรียนรู้เป็นหลักฐานสำคัญในการประเมินความสามารถของครูผู้สอนว่า ครูได้จัดการเรียนรู้ตรงหลักสูตรหรือไม่ จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องกระทำอย่างรอบคอบตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

กรมสามัญศึกษา (2541: 30-33) กล่าวถึงการออกแบบการจัดการเรียนการสอนว่ามีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร เป็นการศึกษาสาระสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ การวัดและประเมินผล จุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

2. กำหนดคุณภาพผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
3. การจัดทำกำหนดการสอน
4. การจัดทำแผนการสอน เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นสุดท้าย โดยนำกำหนดการสอนมาขยายรายละเอียดให้ชัดเจนและสะดวกในการสอน

กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา (2542: 6-7) กล่าวถึงขั้นตอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนไว้ดังนี้

1. สำรวจสภาพนักเรียนที่จะสอน เพื่อค้นหาศักยภาพที่ควรปรับปรุงและพัฒนา
2. คำนวณเวลาในวิชาตลอด 1 ภาคเรียน โดยคิดจากการเรียนการสอนในวิชานั้นว่าสอนสัปดาห์ละกี่คาบใน 1 ภาคเรียนมีกี่สัปดาห์ หักกิจกรรมและวันหยุดของโรงเรียนแล้วเหลือเวลาสอนตลอดวิชาในภาคเรียนนี้กี่คาบ
3. วิเคราะห์หลักสูตรวิชาที่จะทำแผนการสอน โดยศึกษาเป้าหมายหลักสูตร วัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาวิชา เพื่อให้ได้แนวคิดว่าจะสอนอะไร ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร
4. กำหนดโครงสร้างของเนื้อหาสาระ จุดประสงค์การเรียนรู้และศักยภาพของนักเรียนที่จะพัฒนาตลอดภาคเรียน โดยจัดทำเป็นโครงสร้างรายวิชาและจำนวนคาบที่มีจริงในภาคเรียนนั้น
5. ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์ การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้แล้วจัดทำเป็นแผนการสอน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2550: 17-18) กล่าวถึง การออกแบบการเรียนการสอนมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งควรกำหนดให้ครบทั้งด้านความรู้ (K) กระบวนการ (P) และเจตคติ (A)
2. กำหนดเนื้อหา/สาระให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในแต่ละวัตถุประสงค์ สาระที่ระบุอาจเป็นข้อเท็จจริง มโนทัศน์ คำนิยาม/คำจำกัดความ หลักการ กฎ และทฤษฎี
3. กำหนดยุทธศาสตร์การสอนว่าต้องการใช้หรือเน้นทฤษฎีการเรียนรู้ หลักการเรียนรู้ หรือแนวคิดใดๆ ที่พิจารณาแล้วเหมาะสมกับเนื้อหา ความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งบริบทของแหล่งที่จัดการเรียนการสอน อาจจัดการเรียนการสอนเน้นครูเป็นศูนย์กลางบ้าง สื่อเป็นศูนย์กลางบ้างและพยายามจัดให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนนั้นให้เป็นประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ หลังจากนั้นจึงเลือกใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอนต่างๆ และ

เทคนิคการสอน หรือใช้แบบผสมผสานด้วยหลากหลายวิธีสอน รวมทั้งระบุแหล่งข้อมูลที่เป็นแหล่งเรียนรู้ได้

4. กำหนดวิธีวัดผลการเรียนรู้หลากหลายวิธี กำหนดเครื่องมือผู้วัดเป็นการวัดผลที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

Wiggins และ McTighe (2006: 17-21 อ้างถึงใน พรทิพย์ แข็งขัน และ ชยพร กระจ่างทอง, 2553: 91-97) อธิบายว่า การออกแบบย้อนกลับ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เรียนรู้
- 2) กำหนดผลงานที่ต้องประเมินเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย และ
- 3) กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เรียนรู้ (identify desired results)

ขั้นตอนนี้ คือ การกำหนดสิ่งสำคัญที่นักเรียนต้องเรียนรู้ เข้าใจและสามารถทำได้ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คงทน Wiggins และ McTighe อธิบายว่า ความรู้ที่ครูนำมาจัดการเรียนการสอนมี 3 ลักษณะ คือ

- ความรู้ที่ควรรู้ ความรู้ลักษณะนี้ถ้าผู้เรียนได้รู้ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจบทเรียนมากขึ้น

- ความรู้และทักษะที่สำคัญ ซึ่งจะเชื่อมโยงและถ่ายโอนให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในการเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่มากขึ้น

- ความรู้ที่เป็นแนวคิดหลักของบทเรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ยั่งยืนและคงทน

Wiggins และ McTighe (2006) ได้กล่าวถึงความเข้าใจ 6 ด้าน ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ยั่งยืนและคงทน ดังนี้

1. สามารถอธิบาย (can explain) หมายถึง การอธิบายเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ หรือหลักการ โดยแสดงเหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่น่าเชื่อถือประกอบการอ้างอิง เชื่อมโยงกับประเด็น หรือปัญหาต่างๆ

2. สามารถตีความ (can interpret) หมายถึง การแปลความหมายได้ชัดเจน เล่าเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ได้ ชี้ให้เห็นคุณค่า หรือมุมมองของตนเองประกอบการตีความได้

3. สามารถประยุกต์ความรู้ (can apply) หมายถึง การนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้สร้างสรรค์และเหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีมุมมอง (have perspective) หมายถึง การมองเห็นและรับรู้ประเด็นต่างๆ โดยผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ ที่มีแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูล ข้อเท็จจริงสนับสนุน

5. เห็นคุณค่าหรือความสำคัญ (can empathize) หมายถึง การเข้าใจคุณค่าของสิ่งที่เรียนบนพื้นฐานประสบการณ์เดิมของตน

6. รู้จักตนเอง (have self-knowledge) หมายถึง การรู้จักและเข้าใจการเรียนรู้ของตนว่ามีสิ่งใดบ้างที่ยังไม่เข้าใจ และสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ได้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดผลงานที่ต้องประเมินเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (determine acceptable evidence)

ขั้นนี้ครูผู้สอนจะต้องกำหนดผลงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่านักเรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ก่อนที่จะออกแบบกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้และบทเรียน ครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ควรเน้นการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้

การประเมินการเรียนรู้ในกระบวนการออกแบบย้อนกลับจะต้องสะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนบรรลุ และต้องใช้เกณฑ์การประเมินแบบ rubrics เป็นแนวการให้คะแนน เพราะสามารถแยกระดับความสำเร็จในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานของนักเรียนได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่คุณภาพในระดับต้องปรับปรุงแก้ไขถึงระดับดีมาก นอกจากนี้ ยังมีความเที่ยงตรงและมีคำอธิบายคุณภาพผลงานแต่ละสาระสำคัญอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน (plan learning experiences and instruction)

ขั้นนี้เป็นการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม หลังจากกำหนดเป้าหมายและผลงานที่แสดงความเข้าใจที่คงทน Wiggins และ McTighe (2006) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการออกแบบย้อนกลับ โดยใช้แนวคิด WHERETO ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) W (where and why) ที่ไหนและทำไม

ครูผู้สอนต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจนว่าจะไรคือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และบทเรียนนั้นมุ่งเน้นเรื่องใด โดยจะต้องตอบคำถามต่อไปนี้

- เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ นักเรียนต้องเข้าใจอะไรบ้างและความเข้าใจนั้นมีลักษณะอย่างไร

- สิ่งที่นักเรียนต้องทำได้เมื่อจบบทเรียนคืออะไร ความรู้ ทักษะและ

คำถามอะไรบ้างที่นักเรียนต้องมีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและแสดงถึงความเข้าใจที่
คงทน

- สื่อการเรียนรู้อะไรที่ต้องใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
- ผลงานที่นักเรียนต้องทำในหน่วยนี้คืออะไร ผลงานดังกล่าวมีความ

สัมพันธ์กับความรู้เดิมอย่างไร และสิ่งใดมีความสำคัญที่สุดในการทำผลงานนั้นๆ

- ควรจัดสรรเวลาอย่างไร กิจกรรมใดที่ต้องการเวลามากที่สุด

ควรวางแผนอย่างไร กิจกรรมใดควรทำก่อนกิจกรรมอื่นๆ

- จะประเมินการเรียนรู้อย่างไร ข้อดี ข้อจำกัดคืออะไร และควรปรับปรุง

กิจกรรมเรื่องใด

2) H (hook and hold) ดึงและตรึงความสนใจ

ครูผู้สอนต้องดึงความสนใจของนักเรียน ความท้าทายของการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับ
ที่การทำให้ให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ดังนี้

- ผสมผสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น การตั้งคำถาม การทาบ
ปัญหา การกำหนดสถานการณ์ต่างๆ หรือการเล่าเรื่องที่ต้องอาศัยเขาวนปัญญาของนักเรียน
- กระตุ้นให้เกิดการคิด เช่น การเล่าเหตุการณ์ที่ไม่คุ้นเคย เพื่อให้เกิด
ความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น

- ทำให้เกิดประสบการณ์ที่ไม่คาดคิด ซึ่งนักเรียนต้องเอาชนะความรู้สึก
อุปสรรคและปัญหาส่วนตัว เพื่อให้ผลงานสัมฤทธิ์ผล

- เชื่อมโยงบทเรียนให้เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น การให้นักเรียนย้อนคิด
เรื่องเกี่ยวกับตนเอง หรือครอบครัว

- เปิดมุมมองที่แปลกใหม่ในประเด็นเดียวกัน เช่น การให้นักเรียนอ่าน
หนังสือต่างประเทศ หรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในบทเรียน

3) E (explore experience, enable and equip) การสำรวจประสบการณ์เดิม และสร้างประสบการณ์ใหม่

ครูผู้สอนต้องพิจารณาประสบการณ์เดิมของนักเรียน เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียน
ขาดความรู้เรื่องใดบ้าง แทนที่จะมุ่งแต่ให้ความรู้ โดยไม่สนใจว่านักเรียนเคยเรียนรู้อะไรมาก่อน
และต้องคิดว่าควรจัดความรู้ ทักษะหรือกิจกรรมอะไรที่จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้เกิด
ประสบการณ์ใหม่ที่เป็นความเข้าใจที่ยั่งยืน

4) R (reflect, rethink, revise) การไตร่ตรอง คิดซ้ำ และทบทวน

ครูผู้สอนต้องพึงระลึกว่าการที่จะทำให้ให้นักเรียนมีความชำนาญเรื่องใดนั้นอาจจะต้องจัดกิจกรรมนั้นหลายๆ ครั้ง จึงจะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ยั่งยืน

5) E (evaluate work and progress) ประเมินผลงานและความก้าวหน้า

ครูผู้สอนต้องช่วยให้นักเรียนสามารถตรวจสอบตนเอง ประเมินตนเอง และปรับปรุงผลงานของตนเอง ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เพราะความเข้าใจตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ ทั้งนี้ ต้องเน้นให้นักเรียนประเมินตนเองอย่างซื่อสัตย์ จึงจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนว่า ตนเองเข้าใจอะไรและยังไม่เข้าใจอะไร

6) T (tailor and personalize the work) การปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

ครูผู้สอนต้องคำนึงความต้องการ ความรู้เดิม และความสนใจของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานด้วยวิธีต่างๆ เช่น การนำเสนอด้วยวาจา การใช้ภาพ นอกจากนี้ครูผู้สอนอาจนำเสนอทางเลือกที่หลากหลายในการให้นักเรียนจัดทำผลงานในหัวข้อเดียวกัน เช่น การวาดภาพ การแสดงละคร การทำโครงงาน เป็นต้น

7) O (organize for optimal effectiveness) การจัดระบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ครูผู้สอนต้องจัดระบบการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน โดยคำนึงถึงระดับความยากง่ายและความลุ่มลึกของเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับหลักสูตรและสภาพปัจจุบัน คือ การนำแนวทางวัดผลมาเป็นหลักในการออกแบบการเรียนรู้ โดยใช้การออกแบบย้อนกลับ (Backward Design) เพราะสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมาออกแบบการเรียนรู้ สามารถบูรณาการในกลุ่มสาระได้ จึงช่วยลดภาระงานครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การออกแบบการจัดการเรียนรู้มีผู้ให้นิยามต่างๆ ไว้ดังนี้

4.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเพียง (2540: 72) กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

วัตินาพร ระวังทุกข์ (2542: 91) กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนดการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ต่างๆ จึงเป็นความสามารถและทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือกิจกรรมที่จัดขึ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนด

4.2 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นักวิชาการได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

ทิตินา แวมมณี (2543) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย คือ กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญา คือ กิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหวช่วยให้ผู้เรียนจดจ่อกับการคิดสนุกที่จะคิด ดังนั้น ครูต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสมกับวัยความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดหรือลงมือปฏิบัติได้

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม คือ กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนมักเกี่ยวข้องกับชีวิต ประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรงหรือใกล้ผู้เรียน

พรทิพย์ แซ่ซัน (2553: 16-17) เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ ตั้งแต่มีส่วนร่วมในการเลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนรู้ แล้วเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้า ค้นหาคำตอบ นอกจากนี้ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองว่าประสบความสำเร็จเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขด้านใดบ้าง

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับผลงาน ไม่มุ่งพิจารณาผลงานเพียงอย่างเดียว เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของกระบวนการทำงานด้วย

4. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

5. ประเมินพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้เต็มศักยภาพของตน

กล่าวโดยสรุป ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมที่จัดควรให้ผู้เรียนคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว

4.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ต่างๆ ควรจะมีลำดับขั้นตอนดังนี้ พวงเล็ก อุตระ (2539: 138-140) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ดังนี้

1. นำเข้าสู่บทเรียน ควรเป็นกิจกรรมสั้นๆ ใช้เวลาไม่มากนัก เป็นกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียนให้หันมาสนใจกับบทเรียนที่กำลังเริ่ม

2. ขณะดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียน กิจกรรมขณะดำเนินการสอนได้แก่ อภิปราย พุดรายงาน แบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า เป็นต้น

3. สรุบบทเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งช่วยให้นักเรียนรวบรวมความคิดที่เกี่ยวกับการเรียนในบทเรียนนั้นๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การได้วาทีในหัวข้อต่างๆ เป็นต้น

4. ทบทวนบทเรียน ครูส่วนใหญ่มักใช้วิธีการอธิบายซ้ำและวิธีสรุป ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย อีกทั้งผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการทบทวน ครูจึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนบทเรียนด้วย

ปราณี บุญชุ่ม (2546: 15-24) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภาษาไทยว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นนี้ครูควรใช้คำถาม สถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นท้าทายให้ผู้เรียนสงสัยใคร่รู้ ครูควรเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าครูสามารถให้คำปรึกษา ช่วยเหลือได้ทุกเรื่อง ครูควรรู้จักผู้เรียนรายบุคคลเป็นอย่างดี เพื่อใช้ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนเป็นจุดกระตุ้นศักยภาพและดึงดูดให้มีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างกระตือรือร้นและเต็มใจ ซึ่งครูสามารถทำได้หลายวิธี แต่มีลักษณะเดียวกันคือต้องการให้นักเรียนผ่อนคลายและสนุกสนานในการเรียน

2. ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มุ่งจัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตโดยใช้สื่อที่หลากหลายในลักษณะองค์รวมที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน คำนึงว่าควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติทุกขั้นตอน สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน

3. ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน ครูและผู้เรียนอภิปรายผลที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้สังเกตเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับให้องค์ความรู้ที่ชัดเจนขึ้น เป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจค้นหาความรู้ต่อไป

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรใช้เทคนิคที่สำคัญ คือ แบบฝึกหัดและการใช้คำถาม โดยชาญชัย อาจินสมอาจารย์ (2547: 97-108) ได้เสนอแนะเทคนิค ดังนี้

1. แบบฝึกหัด คือ ส่วนของบทเรียนที่บอกแก่นักเรียนทำอะไร และทำให้สำเร็จ ผลอะไรในบทเรียน เป็นงานที่ต้องทำในชั้นเรียนหรือที่บ้าน เป็นบทเรียนที่ต้องเรียน เป็นคำถามที่

ต้องตอบ หรือการทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา กิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการจัดการเรียนรู้

แบบฝึกหัดมีความสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นเป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ นักเรียนต้องรู้วัตถุประสงค์ของแบบฝึกหัดที่จะทำที่ชัดเจน ซึ่งการที่นักเรียนรู้วัตถุประสงค์ของการทำแบบฝึกหัด จะทำให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดได้ดีและสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้
- 2) เป็นการทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาเพื่อเตรียมทดสอบหรือจัดระบบนิเทศน์เรื่องที่เรียนรู้ และแบบฝึกหัดยังเป็นลายลักษณ์อักษรช่วยลดการลืมหรือความเข้าใจผิดของนักเรียนต่อคำสั่ง
- 3) เป็นการติดตามผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากน้อยเพียงใด
- 4) เป็นการสร้างนิสัยความรับผิดชอบในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ และช่วยพัฒนาการเรียนของนักเรียน

ลักษณะของแบบฝึกหัดที่ดี มีดังนี้

- 1) มีคำสั่งที่ชัดเจนว่าจะให้ทำอะไร ทำอย่างไร อาจจะมีตัวอย่างหรือรายละเอียดประกอบ
- 2) ข้อคำถาม เนื้อหาควรจัดให้มีการบูรณาการระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ มีความสำคัญต่อนักเรียน กระตุ้น ท้าทายความสามารถของนักเรียน
- 3) ควรให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของการทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมองเห็นประโยชน์ของการทำแบบฝึกหัด

2. การใช้คำถาม เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาความคิดใหม่ๆ การตั้งคำถามที่ดีจะช่วยฝึกทักษะการคิดและช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตัวผู้ถามและผู้ตอบ ทั้งยังนำมาซึ่งการอภิปรายถกเถียงที่ผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และยังส่งเสริมนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การใช้คำถาม หมายถึง ยุทธศาสตร์การสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยพัฒนากระบวนการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความรู้ ความคิดและความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการเรียนรู้ การคิดและการสอนได้ (วัฒนาพร กระจับทุกษ์, 2542: 21-24)

ชาลวชัย อาจินสมาจาร (2547: 97-108) กล่าวว่า การใช้คำถามมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิด การให้นักเรียนคิดทบทวนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเป็นหน้าที่หนึ่งของครูที่ต้องใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน โดยครูควรรู้ว่าควรจะถามเมื่อไร และจะระบุคำตอบอย่างไร
- 2) เพื่อกระตุ้นนักเรียน คำถามที่มีประสิทธิภาพผลและสามารถกระตุ้นนักเรียนได้ มักใช้ตอนเริ่มบทเรียนหรือเพื่อเตรียมเรียนบทเรียนใหม่
- 3) เพื่อค้นหาความสนใจของนักเรียน คำถามแบบสุ่มที่ครูใช้อาจชี้ให้เห็นว่านักเรียนสนใจอะไร
- 4) เพื่อช่วยนักเรียนจัดระเบียบและประเมิน เป็นการใช้คำถามเพื่อสรุปเป็นกฎเกณฑ์ โดยครูสร้างคำถามที่แสดงให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ การเชื่อมโยงและการสรุป
- 5) เพื่อพัฒนาความซาบซึ้งและเจตคติใหม่ of นักเรียน ครูอาจใช้คำถามเพื่อช่วยขยายแนวคิดที่สัมพันธ์กับความซาบซึ้งและเจตคติ
- 6) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ ให้นักเรียนคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นเหตุเป็นผลกัน
- 7) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการนำโน้ตค้นไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือชีวิตประจำวัน

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542: 22-24) กล่าวว่า เทคนิคการใช้คำถามมีดังนี้

- 1) ควรเริ่มตั้งคำถามในระดับความจำหรือความเข้าใจที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ มักตอบได้ถูกต้องก่อน เมื่อตอบถูกครูควรแสดงความชื่นชมด้วยคำพูดหรือภาษาท่าทาง แล้วจึงค่อยเพิ่มความยากของระดับคำถาม
- 2) เมื่อผู้เรียนประสบความยากลำบากในการตอบคำถาม ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนตอบโดยอาจใช้เวลาเพิ่มมากขึ้น แนะนำคำตอบให้เล็กน้อย ทวนคำถามซ้ำ เปลี่ยนวิธีการถามโดยใช้ถ้อยคำใหม่ที่เข้าใจง่ายขึ้น ฯลฯ
- 3) ถามให้ทั่วถึงทุกคนหรือถามทั้งชั้นเรียน โดยผู้เรียนแต่ละคนควรเข้าใจว่า ตนเองถูกคาดหวังให้ตอบคำถามและไม่ควรปล่อยให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งผูกขาดตอบคำถามแต่เพียงคนเดียว
- 4) ควรเพิ่มระดับความยากของคำถามขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการคิดในระดับวิเคราะห์ต่อไปได้ ครูจึงพัฒนาการตั้งคำถามอย่างเป็นระบบ

5) สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธศาสตร์การตั้งคำถาม โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายในชั้นเรียนและกระตุ้นให้ชั้นเรียนคึกคักด้วยการตั้งคำถามที่ผู้เรียนสามารถใช้คำตอบแบบใช้ความคิดส่วนตัวให้มากขึ้น หลีกเลี่ยงการตั้งคำถามที่ตอบว่าใช่หรือไม่ ฯลฯ

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547: 97-108) ได้ให้ข้อเสนอแนะเทคนิคการใช้คำถาม ดังนี้

- 1) ครูควรถามคำถามด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะ ไม่เร่งรีบให้นักเรียนตอบจนเกินไป ให้นักเรียนได้มีเวลาคิดก่อนตอบ
- 2) คำถามไม่ควรยาวและมีจำนวนมากจนเกินไป ควรมีพอเพียงที่จะกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรม
- 3) ครูไม่ควรใช้คำถามถามนักเรียนซ้ำไปมา เพราะจะทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายและไม่สนใจคำถาม
- 4) ครูควรตั้งคำถามที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถตอบได้ทั่วถึง และครูควรส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดหาคำตอบเป็นกลุ่มด้วย
- 5) ครูไม่ควรตั้งคำถามโดยยึดแถวที่นักเรียนนั่งเรียนให้นักเรียนตอบ เพราะจะทำให้นักเรียนแถวอื่นไม่สนใจการถามตอบขณะนั้น
- 6) ครูควรตั้งคำถามที่น่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนคิดและมีคำตอบที่หลากหลายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีสามขั้นตอนหลัก คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอนและขั้นสรุป ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกขั้นตอนเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีและสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

5. การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

5.1 ความหมายของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีผู้ให้นิยามแตกต่างกัน ดังนี้

พวงเล็ก อุตระ (2539: 109) สื่อการสอน หมายถึง สิ่ง que ผู้สอนหรือผู้เรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นวัสดุ เช่น ภาพแผนที่ รวมทั้งอุปกรณ์ วิธีการและกิจกรรม

กิดานันท์ มลิทอง (2540: 79) สื่อการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทป บันทึกละเอียด สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นวัสดุทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษา เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอน การสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้เป็นอย่างดี

กรมวิชาการ (2544) สื่อการเรียนรู้คือ เครื่องมือที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อใช้สำหรับถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเนื้อหา ประสบการณ์ แนวคิด ทักษะและเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนหรือใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรู้หรือฝึกทักษะกระบวนการจนบรรลุวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้

วิศัลย์ศยา รุดติษฐ์ และ สุมิตรา คุณวัฒน์บัณฑิต (2553: 342-343) ให้ความหมายของ สื่อการเรียนรู้ว่าเป็น สื่อกลางในกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนรับสารสนเทศ แปลความหมายและเรียนรู้ได้ สื่อการเรียนการสอนจึงมิใช่เป็นเพียงอุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเท่านั้น แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถนำมาใช้ให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถสื่อสารกันได้ นอกจากนี้ยังให้ความหมายของคำว่าแหล่งการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งที่มีข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศหรือความรู้ต่างๆ ที่ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองหรือด้วยการแนะนำของผู้สอน เช่น ห้องสมุด สถานที่สำคัญทางธรรมชาติ ศาสนาหรือวัฒนธรรมในท้องถิ่นหรือชุมชน กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในสถานศึกษาหรือชุมชน รวมถึงบุคคลผู้ทรงภูมิความรู้ เช่น ปรากฏชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา เป็นต้น โดยนัยนี้ แหล่งการเรียนรู้จึงมีลักษณะเป็นสื่อการเรียนรู้ด้วย

กล่าวโดยสรุป สื่อและแหล่งการเรียนรู้คือ สื่อกลางที่ผู้สอนนำมาประกอบการเรียนการสอนให้สามารถถ่ายทอดความรู้ เจตคติและทักษะไปยังผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

5.2 ความสำคัญของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2547: 82-83) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนี้

1. เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจในมโนทัศน์ที่สำคัญของเนื้อหาบทเรียน เพราะสื่อสามารถเชื่อมระหว่างการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม ผ่านการใช้สื่อ คุณสมบัติ ความสัมพันธ์ และกระบวนการที่แทนด้วยสัญลักษณ์ของคำช่วยให้นักเรียนสร้างรูปภาพทางสมองของจริง

2. เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สื่อจะช่วยเพิ่มความสนใจในบทเรียน เพิ่มเจตคติที่ดีของนักเรียนในการเรียนรู้ได้

3. เพื่อช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่แก่นักเรียนผ่านการใช้สื่อ เพราะประสบการณ์บางอย่างที่สำคัญต่อการเรียนรู้ หากใช้ประสบการณ์ตรงของนักเรียนจะมีราคาแพง และซับซ้อนจนเกินไป เช่น รูปภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ

4. ช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถาวร ชัดเจนและเที่ยงตรง เพราะการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้จะเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้มากกว่าคำพูดจากการสอน และเนื้อหาบางเรื่องต้องอาศัยการปฏิบัติเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้

วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ์ และสุมิตรา คุณวัฒน์บัณฑิต (2553: 342-343) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ควรสร้างประสบการณ์ตรงหรือใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสื่อและแหล่งการเรียนรู้จึงมีความสำคัญและประโยชน์ ดังนี้

1. สร้างความสนใจ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจรับข้อมูลหรือสารสนเทศที่ครูจะนำเสนอหรือจัดการเรียนรู้มากขึ้น

2. ทบทวนประสบการณ์เดิม สื่อและแหล่งการเรียนรู้จะช่วยทบทวนประสบการณ์เดิม เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่

3. นำเสนอเนื้อหาหรือประสบการณ์ใหม่ สื่อและแหล่งการเรียนรู้สามารถนำไปใช้เพื่อประกอบการเสนอเนื้อหาสาระที่เรียน ด้วยวิธีการใหม่ๆ ซึ่งน่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้น

4. ขยายประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เรียน สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีประโยชน์ในการขยายประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนอาจไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ซึ่งสามารถทำได้โดยการนำเสนอตัวอย่างต่างๆ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ใหม่ได้แม้ไม่ต้องพบสิ่งนั้นโดยตรง

5. กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองของผู้เรียน เพราะการตอบสนองของผู้เรียนคือสัญญาณเบื้องต้นของการเกิดการเรียนรู้ เพราะแสดงว่าการจัดการเรียนรู้นั้นทำให้เกิดกระบวนการบางอย่างภายในของผู้เรียนและแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปการตอบสนอง

กล่าวโดยสรุป สื่อและแหล่งการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลายกิจกรรม ช่วยให้ครูผู้สอนได้สอนตรงตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน สอนเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและที่สำคัญคือ มีความจำเป็นและสำคัญมากในการพัฒนาการเรียนการสอน

5.3 ประเภทของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

นักวิชาการและนักเทคโนโลยีการศึกษาได้แบ่งประเภทของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

พวงเล็ก อุตระ (2539: 110) แบ่งประเภทของสื่อ ดังนี้

1. วัสดุ เป็นสื่อที่มีอายุการใช้งานระยะสั้น ได้แก่ บัตรคำ แถบประโยค ภาพแผนที่ ของจริง ของจำลอง แผ่นใส เป็นต้น
2. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องเสียง เครื่องฉาย เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ ฯลฯ
3. เทคนิควิธีการ ได้แก่ การจัดนิทรรศการ บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ฯลฯ

กิดานันท์ มลิทอง (2540: 83) ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอนตามทฤษฎีประสบการณ์ของเอ็ดการ์ เดล (Edgard Dale) เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเอง ซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น 2 ลักษณะ คือ
  - 1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผนที่ รูปภาพ หุ่นจำลอง เป็นต้น
  - 1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นเสียง สไลด์ เป็นต้น
2. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็น เช่น เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เป็นต้น
3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นรูปแบบ ขั้นตอนในการเรียนการสอน สามารถนำสื่อวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการสอนได้ เช่น เกม การจำลองการสอน เป็นต้น

วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ์ และ สุมิตรา คุณวัฒน์บัณฑิต (2553: 347-351) ได้แบ่งประเภทของสื่อออกเป็นหลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา ดังนี้

1. สื่อการเรียนรู้ตามลักษณะการรับรู้ด้วยการมองเห็นและฟังเสียง หรือที่เรียกว่า "สื่อโสตทัศน์" จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้
  - 1.1 สื่อที่ไม่ใช้เครื่องฉาย ได้แก่ สื่อภาพ เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ในตัวเอง เช่น แผนภาพ ของจริง เป็นต้น กระดานสาธิต ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา เช่น

กระดานชอล์ก กระดานนิเทศ ฯลฯ กิจกรรม เป็นเทคนิควิธีการเพื่อการเรียนรู้ เช่น การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ

1.2 สื่อที่ใช้เครื่องฉาย เป็นวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารด้วยภาพ หรือทั้งภาพและเสียง เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะใช้กับแผ่นโปร่งใส

1.3 สื่อเสียง เป็นวัสดุและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการสื่อสารด้วยเสียง อุปกรณ์เครื่องเสียงจะใช้ถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุแต่ละประเภทที่ใช้เฉพาะกับอุปกรณ์นั้น เพื่อเป็นเสียงให้ได้ยิน เช่น เครื่องเล่นซีดีกับแผ่นซีดี

2. สื่อการเรียนรู้ตามทรัพยากรการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ แบ่งได้ 5 ประเภท ได้แก่

2.1 บุคคล ทรัพยากรบุคคล เช่น ครูหรือผู้บริหารการศึกษาที่ต่างได้รับการอบรมมาอย่างดี ถือเป็นส่วนสำคัญในการช่วยขยายหรือสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ บุคคลที่มีความรู้และทักษะในอาชีพตนเองก็สามารถที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนด้วยเช่นกัน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำศาสนา เป็นต้น

2.2 วัสดุ เป็นวัสดุทางการศึกษาที่บรรจุเนื้อหาการเรียนการสอน ได้แก่ วัสดุทัศน เทปเสียง ปัจจุบันมักเก็บอยู่ในรูปแบบของแผ่นซีดีรอม

2.3 สถานที่ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่มีส่วนสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องสมุด หอประชุม เป็นต้น ส่วนสถานที่และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ในชุมชน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ชุมชน อุทยาน แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

2.4 เครื่องมือและอุปกรณ์ เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่ช่วยในการผลิตหรือเป็นเครื่องช่วยนำเสนอร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เครื่องมือ เช่น กระดาษ กาว เป็นต้น

2.5 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกับแหล่งทรัพยากรอื่นๆ เช่น การสอนแบบโปรแกรม กระบวนการกลุ่ม

3. สื่อการเรียนรู้ตามประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการแบ่งประเภทสื่อการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Edgar Dale (1969) โดยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดจะอยู่ที่ฐานกรวย และประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมที่สุดอยู่ที่ยอดกรวย ประสบการณ์สืบขึ้น เรียงจากฐานขึ้นไปมีดังนี้

- 1) ประสบการณ์ที่เกิดจากเจตนา เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสัมผัสด้วยประสาททั้งห้าโดยต้องมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่แน่นอนที่กำหนดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น เพื่อให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง
- 2) ประสบการณ์จากการจำลองสภาพการณ์หรือของจริง เป็นการจำลองสถานการณ์ให้ใกล้เคียงสภาพการณ์จริงมากที่สุด แต่มีค่าใช้จ่ายสูง
- 3) ประสบการณ์ที่เกิดจากการแสดงบทบาท หรือละคร สื่อประเภนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการละครที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ตนแสดงบทบาทหรือละครดีขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ชมจะได้รับความรู้จากการชม เพราะได้เห็นและได้ฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากการแสดงด้วยตนเอง
- 4) ประสบการณ์จากการสาธิต เป็นประสบการณ์ที่แสดงให้ผู้เรียนเห็นการทำงาน วิธีการและหลักปฏิบัติ การผลิตและการใช้วัสดุอุปกรณ์และวิธีการต่างๆ ใช้ในการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการและการปฏิบัติงาน
- 5) ประสบการณ์จากทัศนศึกษา เป็นประสบการณ์เรียนรู้จากการที่ผู้เรียนเดินทางไปทัศนศึกษา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตแต่ไม่มีส่วนร่วมในสิ่งที่ได้ดู
- 6) ประสบการณ์จากนิทรรศการ เป็นการจัดประสบการณ์ที่มีระบบ เป็นการนำประสบการณ์หลายอย่างมาผสมผสานกัน เพื่อแสดงให้เห็นเรื่องราวต่างๆ มีการใช้รูปภาพโปสเตอร์ ฯลฯ
- 7) ประสบการณ์จากภาพยนตร์และโทรทัศน์ เป็นการเสนอภาพเคลื่อนไหวที่มีเสียงประกอบ ช่วยขยายประสบการณ์หรือมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถจะเรียนมโนทัศน์ที่สลับซับซ้อนได้ง่าย
- 8) ประสบการณ์จากภาพนิ่ง วิद्यุและการบันทึกเสียงเป็นประสบการณ์ผ่านการดูอย่างเดียว ได้แก่ รูปภาพ สไลด์ ฯลฯ หรือการฟังอย่างเดียว เช่น วิद्यุ แผ่นเสียง เป็นต้น
- 9) ประสบการณ์จากทัศนสัญลักษณ์หรือสัญลักษณ์ทางกายภาพ ได้แก่ ประสบการณ์ที่เกิดจากดูภาพเหมือนลายเส้น แผนภูมิ สัญลักษณ์อื่นๆ ที่มนุษย์คิดขึ้น
- 10) ประสบการณ์จากวจนภาษา เป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการฟังคำพูด คำบอกเล่า หรือการอ่านจากการที่มีผู้เขียนไว้แล้ว ผู้เรียนจะต้องใช้การตีความหมายจากถ้อยคำเอง

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ข้างต้น สามารถสรุปประเภทของสื่อการเรียนรู้ได้ 3 ประเภท ตามลักษณะของสื่อ คือ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์และสื่อกิจกรรม

วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ์ และ สุมิตรา คุณวัฒน์บัณฑิต (2553: 353) แบ่งแหล่งการเรียนรู้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งการเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นภายในสถานศึกษาหรือชุมชนเพื่อให้ศึกษาค้นคว้า เช่น ห้องสมุดหรือศูนย์วิทยบริการ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์โสตทัศนศึกษา เป็นต้น
2. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น คือ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนาหรือวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมในชุมชนนั้นๆ เช่น ศาสนสถาน แหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ เช่น ครู ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ เป็นต้น
4. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นเหตุการณ์หรือกิจกรรม หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นชั่วคราว เนื่องในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น งานสัปดาห์ห้องสมุด การประชุม กิจกรรมสำคัญทางศาสนา

นอกจากนี้ วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ์ และสุมิตรา คุณวัฒน์บัณฑิต (2553: 357-370) ได้กล่าวถึงสื่อใหม่ (new media) ที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารด้วยเครือข่าย อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเป็นพื้นฐาน ตัวอย่างสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่มีดังนี้

1. โลกจำลองเสมือนจริง (virtual reality simulator)

คือ การใช้เทคโนโลยีสื่อการเรียนรู้ที่มีการโต้ตอบกับผู้ใช้งาน เน้นการศึกษาด้วยตนเองเนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วย ภาพเคลื่อนไหวสามมิติ ข้อความและเสียงประกอบ ซึ่งถูกส่งไปให้ผู้เรียนโดยผ่านหน้าจocomพิวเตอร์ ผู้เรียนสามารถติดต่อและโต้ตอบกับโลกจำลองเสมือนจริง ประโยชน์ของโลกจำลองเสมือนจริงคือ สามารถศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้เรียนสามารถฝึกหัดปฏิบัติเพื่อทำงานต่างๆ ในสถานการณ์ใกล้เคียงกับความจริง

2. ซีดีรอมมัลติมีเดีย

หมายถึง ซีดีรอมที่บันทึกแอฟลิเคชันมัลติมีเดีย และสามารถเปิดใช้แอฟลิเคชันดังกล่าวได้โดยใช้เครื่องอ่านซีดีรอมที่สนับสนุนมัลติมีเดีย ปัจจุบันได้มีผู้ผลิตซีดีรอมมัลติมีเดียสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ขึ้นมาจำนวนมาก เช่น ซีดีรอมการสอนเนื้อหาวิชาต่างๆ การสอนทำเว็บไซต์ เป็นต้น

3. ซอฟต์แวร์

คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือชุดคำสั่งที่เขียนขึ้นมาเพื่อทำการสั่งงานให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานตามที่ต้องการใช้ ซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ได้แก่ Eclipse Crossword ใช้สร้างปริศนาคำไขว้ Microsoft Producer เป็นโปรแกรมเพิ่มเสียง วิดีโอและภาพ ลงในการนำเสนอด้วย Power Point

4. เว็บไซต์

4.1 กูเกิล เป็นเว็บไซต์สืบค้นข้อมูลที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเว็บไซต์ค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตทุกประเภทและใช้ง่าย

4.2 วิกิพีเดีย เป็นเว็บไซต์สารานุกรมออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกบริการส่วนใหญ่ของวิกิพีเดียจะเป็นการนำเสนอข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ มีลักษณะเด่นคือ สามารถเชื่อมโยงไปตามหัวข้อที่ปรากฏได้อย่างต่อเนื่องและสามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา แต่มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่เปิดโอกาสให้ใครก็ได้เข้าไปเขียนหรือแก้ไขความรู้ ในบทความที่นำเสนอได้ทันที

4.3 ยูทูบ เป็นเทคโนโลยีของการเล่นวีดีโอที่สามารถอัดเก็บไว้ได้และสามารถนำมาเสนอได้ใหม่ในโปรแกรม Macromedia's FlashPlayer 7 บริการสำคัญของเว็บไซต์นี้คือ การให้บริการวีดีโอแบบไม่มีค่าใช้จ่าย

4.4 ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เป็นข้อความจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่รับส่งกันผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ใช้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นบริการที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย

4.5 เทคโนโลยี 3G ในโทรศัพท์มือถือ พีดีเอและ iphone เป็นการนำเสนอข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อให้บริการมัลติมีเดียและส่งผ่านข้อมูลไร้สายด้วยอัตราความเร็วที่สูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีหลายประเภทและมีการพัฒนาขึ้นใหม่อยู่เสมอตามความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อใหม่เข้ามามีอิทธิพลอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันต้องสอดคล้องกับการพัฒนาของสื่อการเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้สื่อประเภทต่างๆ ช่วยในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ขั้นตอนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

ขั้นตอนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากขั้นตอนที่นำสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้จัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง มีผู้ให้แนวคิดขั้นตอนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

พวงเล็ก อุตระ (2539: 112) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการใช้สื่อไว้ดังนี้

1. การเลือกใช้สื่อการสอน ครูควรเลือกใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความสามารถและสติปัญญาของผู้เรียน ครูควรเลือกใช้สื่อการสอนให้มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนของผู้เรียน มีลักษณะน่าสนใจ มีสีสันสวยงาม สะดวกในการใช้และเก็บรักษา ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น ประหยัด ค่าใช้จ่าย วัสดุการผลิตหาง่ายในท้องถิ่นและมีความถูกต้องชัดเจน

2. การใช้สื่อการสอน การใช้สื่อชั้นนำเข้าสู่บทเรียนจะช่วยเร้าให้ผู้เรียนสนใจ บทเรียนใหม่ๆ ซึ่งครูสามารถสนทนานำเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนได้ ใช้สื่อขณะดำเนินการสอนจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ใช้สื่อสรุปบทเรียนควรเป็นสื่อที่มีลักษณะรวบรวมความคิดให้เป็นหมวดหมู่ ใช้ในการวัดผล เช่น เกมและกิจกรรม ควรเป็นสื่อการสอนที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ได้ดี และสนุกสนาน ใช้ทบทวนบทเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนระลึกได้ว่าเรียนอะไรไปแล้วบ้าง ดังนั้นการใช้สื่อการสอนจึงควรมีลักษณะดึงดูดความสนใจให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

3. วิธีใช้สื่อการสอน ครูควรเลือกใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาบทเรียน ครูควรทดลองใช้สื่อการสอนให้คล่องแคล่ว จัดลำดับสื่อที่จะใช้ก่อนหลัง ฝึกซ้อมว่าจะใช้ขั้นตอนใด อย่างไร จับเวลาดูว่าเหมาะสมหรือไม่ ให้นักเรียนสามารถดูสื่อได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง สื่อบางชนิดนักเรียนสามารถร่วมใช้ได้ สัมผัสได้ เมื่อเลิกใช้ในชั่วโมงนั้นแล้ว อาจนำไปจัดป้ายนิเทศก็ได้ เมื่อใช้สื่อการสอนไปได้ระยะหนึ่งควรรวบรวมข้อมูลเพื่อติดตามผลว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนเพียงใด อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงสื่อการสอนต่อไป เมื่อใช้สื่อเสร็จแล้วควรเก็บรักษาไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการหยิบใช้ หากสื่อการสอนชิ้นใดชำรุดควรซ่อมแซมไว้ใช้ต่อไป

4. ประเมินผลการใช้สื่อการสอน

การประเมินผลการใช้สื่อการสอน เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของการใช้สื่อว่าสามารถสนองจุดประสงค์การเรียนรู้เพียงใด และเพื่อปรับปรุงสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิศัลย์ศยา รุดติษฐ์ และสุมิตรา คุณวัฒน์บัณฑิต (2553: 406-410) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเลือกสื่อการเรียนรู้ จะต้องพิจารณาจากวัย ความสนใจและสามารถของผู้เรียน ตลอดจนความแตกต่างระหว่างผู้เรียนเป็นรายบุคคล ควรคำนึงลักษณะสื่อการเรียนรู้ด้านเนื้อหาของสื่อและรูปลักษณ์ของสื่อให้สอดคล้องกัน

2. ขั้นเตรียมการใช้สื่อการเรียนรู้ คือ การตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อก่อนนำไปใช้จริง โดยมีการเตรียมสื่อและการทดลองใช้สื่อ เพื่อตรวจสอบว่าสื่อมีความสมบูรณ์หรือควรมีจุดใดที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มเติมบ้าง ควรใช้แบบประเมินสื่อเพื่อรวบรวมข้อมูลผลการใช้สื่อและนำมาปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ขั้นใช้สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้นั้นอาจเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ภายในห้องเรียน ได้แก่ สื่อจำพวกวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ของจริง ของจำลอง ภาพ โทรทัศน์ เป็นต้น สื่อการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถศึกษาได้นอกห้องเรียน ซึ่งได้แก่ สื่อบุคคลคือ ครูภูมิปัญญา ผู้ปกครอง หอสมุดชุมชน ฯลฯ ซึ่งนักเรียนสามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในการใช้สื่อต่างๆ ขณะที่ใช้ควรปฏิบัติตามเอกสารคู่มือหรือคำแนะนำในการใช้อย่างเคร่งครัด

4. ขั้นประเมินสื่อการเรียนรู้ หลังจากใช้สื่อการเรียนรู้ ครูจะต้องประเมินสื่อเพื่อพิจารณาประสิทธิภาพและคุณภาพของสื่อที่ใช้ ผู้ประเมินควรมีแบบการประเมินที่ชัดเจน เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจประเมินโดยผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่สอนในสาขาวิชาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ประเมินโดยคณะกรรมการเฉพาะ คือ คณะกรรมการที่สถานศึกษาตั้งขึ้นเพื่อประเมินสื่อการเรียนรู้ การประเมินโดยผู้เรียนและการตรวจสอบคุณภาพของสื่อด้วยเทคนิคการคำนวณ

กล่าวโดยสรุป การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ควรมีการวางแผนให้รอบคอบและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ เพราะสื่อและแหล่งการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ในทุกกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

6. การประเมินผลการเรียนรู้

นักวิชาการให้ความหมายของการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

6.1 ความหมายของการประเมินผลการเรียนรู้

เอมอร์ จังศิริพรปกรณ์ (2546: 145) การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ใช้ สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับพัฒนาการ จุดเด่น จุดด้อย และตัดสินประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของคุณ

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552: 67) ให้ความหมาย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สรุปได้ว่า กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความและบันทึกข้อมูลจากการวัดและประเมินผล ตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอน ใช้เครื่องมือที่หลากหลายและสอดคล้องกับพฤติกรรมที่มุ่ง วัด ข้อมูลที่ได้จะนำมาเป็นข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับความก้าวหน้า จุดเด่น จุดด้อยที่จะต้อง ปรับปรุงผู้เรียน หรือการจัดการเรียนรู้ของคุณ

พรทิพย์ แข็งขัน และคณะ (2553: 433-434) ได้สรุปความหมายของการประเมินผลการ เรียนรู้ว่าเป็นการเก็บรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ในช่วง ระยะเวลาต่างๆ ที่ต่อเนื่องกันด้วยเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาการ ทักษะ สมรรถนะหรือความสามารถในด้านที่มุ่งประเมินเป็นไปตาม เกณฑ์คุณภาพที่กำหนดไว้หรือไม่

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการในการตรวจสอบคุณภาพการ จัดการเรียนรู้ของคุณและนักเรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและสอดคล้องกับสิ่งที่ ต้องการจะวัด

6.2 ความสำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้

ณัฐภรณ์ หลาวทอง (2548) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีส่วนช่วยใน การตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการสอน เช่น การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนด เนื้อหา การเลือกวิธีการและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปรับปรุง แก้ไขและ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดประเมินผลการเรียนรู้ เช่น การออกแบบ การทดสอบ ประเภทแบบทดสอบ จำนวนข้อสอบ การตรวจให้คะแนน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียน และครูทราบถึงระดับความสามารถและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างถูกต้อง

พรทิพย์ แข็งขัน และคณะ (2553: 433-434) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้ว่า นักเรียนจะได้ทราบถึงระดับความสามารถของตนเอง จุดเด่นและจุดด้อยเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมให้มีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้น ครูผู้สอนมีข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของตนเองว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่องและควรแก้ไขอย่างไรบ้าง รวมทั้งผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ว่า มีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขและควรจัดสรรเพิ่มเติมแก่นักเรียน

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการเรียนรู้มีความสำคัญมากในการจัดการเรียนรู้ เพราะการประเมินผลจะช่วยให้ทราบถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.3 หลักการประเมินผลการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552: 10) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่า เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดของหลักสูตร นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจผลการเรียน มีกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผลการประเมินถูกต้องตามความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอกตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้ สถานศึกษาจึงควรกำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน
2. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร
3. การประเมินผู้เรียนพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด กระบวนการ พฤติกรรมและเจตคติ เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติวิชาและระดับชั้นของผู้เรียนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเที่ยงตรง ยุติธรรม และเชื่อถือได้
5. การประเมินผลการเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนและตัดสินผลการเรียน
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนรู้
7. ให้สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียน รายงานผลการเรียน แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

6.4 รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้

นักวิชาการได้แบ่งรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 17-18) แบ่งรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย 4 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

1. การประเมินพื้นฐานการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องประเมินก่อนเริ่มสอน เพื่อให้ครูสามารถจัดเตรียมการสอนภาษาไทยให้เหมาะกับระดับความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประเภทนี้ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจและแบบสังเกต ผลที่ได้จากการประเมินจะสามารถนำมาเตรียมวัสดุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อและวิธีการประเมิน โดยเลือกวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับแต่ละบทเรียน
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงการสอนให้เหมาะกับนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประเภทนี้ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสอบถามและแบบวัดเจตคติ ครูควรเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์
3. การประเมินผลเพื่อวิเคราะห์จุดบกพร่องในการเรียน เป็นการประเมินตามวัตถุประสงค์ทั้งในด้านความรู้และด้านจิตพิสัย ครูควรเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการหาจุดบกพร่องในการเรียน
4. การประเมินผลปลายภาค เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาผลการเรียนรู้หลังจากที่นักเรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้มาครบระยะเวลาที่กำหนด ผลที่ได้จะนำมาประเมินการเรียนรู้ที่นักเรียนเรียนมาตลอดภาคเรียน

พรทิพย์ แจ่มจัน และคณะ (2553: 434-435) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สามารถจำแนกได้ตามขั้นตอนของการเรียนการสอน เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลก่อนการเรียนการสอน เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่านักเรียนมีระดับความพร้อม ความสนใจ ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนมากน้อยเพียงใด เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดจุดประสงค์ของการสอนและการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประเภทนี้ เช่น แบบสอบถามความพร้อม แบบวัดความถนัด แบบสำรวจรายงานตนเองและเทคนิคการสังเกต เป็นต้น

2. การวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

2.1 การวัดและประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถหรือทักษะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการสอนหรือไม่ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบพัฒนาการทางการเรียนรู้ของนักเรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครู ตลอดจนความคลาดเคลื่อนของการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประเภทนี้ เช่น แบบสอบที่ครูสร้างขึ้น แบบสอบแต่ละหัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้ และเทคนิคการสังเกต เป็นต้น

2.2 การวัดและประเมินเพื่อวินิจฉัย เป็นการประเมินผลเพื่อวินิจฉัยสาเหตุปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนสิ่งแวดล้อม เนื้อหาวิชาและผู้สอน เป็นต้น จากนั้นจึงนำข้อมูลสร้างแนวทางปรับปรุงและแก้ไข ปัญหาต่อไป เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประเภทนี้ เช่น แบบสอบวินิจฉัย และการใช้เทคนิคการสังเกต เป็นต้น

3. การวัดและประเมินผลหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน เป็นการวัดประเมินเพื่อตัดสินคุณค่าการเรียนรู้หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอน เพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหรือความรอบรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประเภทนี้ เช่น แบบสอบที่ครูสร้างขึ้น มาตรฐานประมาณค่าและการสัมภาษณ์ปากเปล่า เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการเรียนรู้สามารถแบ่งได้ตามช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ หลักๆสามรูปแบบ คือ ประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้ ประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้และประเมินหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ โดยการประเมินผลการเรียนรู้ที่ดีสามารถจัดการประเมินได้ทุกช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้

6.5 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้มีหลากหลายวิธีและใช้เครื่องมือการประเมินที่แตกต่างกัน โดยนักวิชาการได้จำแนกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

วิธีการประเมินผลการเรียนรู้มี 4 วิธี (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2544 ; Jasmine, 1992 อ้างถึงใน เอมอร จังศิริพรปกรณ์, 2546: 153-158) ดังนี้

1. การประเมินผลด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล

การสื่อสารส่วนบุคคล หมายถึง การติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่หลากหลายระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยให้ความสนใจข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ แยกเป็นวิธีย่อยได้ดังนี้

1.1 การถามตอบในชั้นเรียน เป็นเทคนิคที่ผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และเกิดการเรียนรู้ สามารถประเมินผลกระบวนการคิด การใช้เหตุผลของนักเรียน กรณีที่ผู้เรียนจำนวนมากต้องจดบันทึกลงในแบบฟอร์มการถามตอบในชั้นเรียน

1.2 การพบปะพูดคุยในชั้นเรียน การนัดพบพูดคุยระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะและคุณธรรม การพบปะพูดคุยแต่ละครั้งควรสรุปผลการพูดคุยไว้เป็นบทเรียนและแนวปฏิบัติต่อไป โดยจดบันทึกผลการพูดคุยลงในแบบฟอร์ม

1.3 การอภิปรายในชั้นเรียน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์โดยผู้เรียนจะต้องจัดระบบความคิด การโต้แย้งอย่างมีเหตุผล การใช้ทักษะทางอารมณ์และสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนความรู้ ทักษะและคุณธรรมได้ การจัดการอภิปรายที่ดีควรมีการเตรียมประเด็นไว้ล่วงหน้า ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดและทั่วถึงทุกคน ควรมีการจดบันทึกการอภิปรายโดยผู้สอนหรือผู้เรียนที่ได้รับหมายในกลุ่มลงในแบบฟอร์ม

1.4 การบันทึกเหตุการณ์ในชั้นเรียน เป็นการสื่อสารในรูปแบบการเขียนของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ หรือการแก้ปัญหา ซึ่งผู้สอนสามารถใช้บันทึกเหล่านั้นประกอบการประเมินผลทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณธรรม ผู้สอนสามารถบันทึกตอบซึ่งเป็นการช่วยสนับสนุนหรือสะท้อนความก้าวหน้า เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงตนเองได้

1.5 การตรวจแบบฝึกหัด เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ที่ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองมีข้อผิดพลาดอย่างไร และประเด็นที่ถูกต้องคืออะไร ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนรู้ได้ สิ่งที่ตามมาจากการตรวจแบบฝึกหัดคือ การสะท้อนให้ผู้สอนเห็นความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้งเรื่องนิสัยการทำงาน ความรับผิดชอบ

1.6 การสอบปากเปล่า เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ผู้สอนจะต้องเตรียมคำถามให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดโดยการพูดตอบปากเปล่า ข้อดีคือ ผู้สอนสามารถใช้คำถามเสริมได้ แต่ต้องมีหลักเกณฑ์ในการแยกระหว่างเนื้อหาสาระและความสามารถด้านการคิดออกจากความสามารถในการใช้คำพูด และควรมีการจดบันทึกเพื่อสามารถประเมินผลซ้ำภายหลังได้

2. การประเมินผลด้วยข้อสอบ

การประเมินผลด้วยข้อสอบเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะในเรื่องความรู้และพัฒนาการของความรู้ จำแนกประเภทข้อสอบได้ 2 ประเภท คือ

2.1 ข้อสอบประเภทเขียนตอบ โดยเฉพาะข้อสอบอัตนัยจะให้สารสนเทศของผู้เรียนที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการคิดได้ดี แต่มีข้อบกพร่องในเรื่องของการตรวจให้คะแนนที่ไม่เป็นปรนัยที่ผู้สอนควรมีวิธีตรวจที่น่าเชื่อถือ

2.2 ข้อสอบประเภทเลือกตอบ การประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนนิยมใช้กันมาก เนื่องจากสามารถวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา ตั้งแต่ความจำถึงการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า รวมทั้งการตรวจให้คะแนนมีความเป็นปรนัย แต่มีจุดอ่อนคือ ไม่สามารถวัดการเสนอความคิดและทักษะการเขียนได้ และเปิดโอกาสให้มีการเดา

3. การประเมินผลด้วยการปฏิบัติ

วิธีการประเมินผลของผู้สอนจากงาน/กิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำ เพื่อให้ได้สารสนเทศว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากงาน/กิจกรรมที่มอบหมายมาน้อยเพียงใด งาน/กิจกรรมที่ให้ทำอาจจะประเมินผลจากทักษะวิธีการทำ ผลงาน หรือทั้งทักษะวิธีและผลงานร่วมกัน (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2544 ; ภัทรา นิมานนท์, 2540 อ้างถึงใน เอมอร จังศิริพร ปกรณ์, 2546: 159-161) ได้ดังนี้

3.1 การสังเกตและจดบันทึก เป็นการประเมินทักษะวิธีการทำและผลงานร่วมกัน โดยมีการสังเกตก่อนแล้วจดบันทึกเหตุการณ์ย่อยๆ

3.2 แบบตรวจสอบรายการ เป็นการประเมินผลงานโดยที่ผู้สอนจะต้องสังเกตรายการพฤติกรรมการแสดงออกในการปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ตามคุณลักษณะเฉพาะของผลงาน แล้วประเมินผลในช่องเพื่อแสดงว่ามีหรือไม่มีในรายการเหล่านั้น เช่น การนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน ฯลฯ

3.3 การประเมินค่า ใช้เพื่อประเมินระดับคุณภาพของการปฏิบัติหรือผลงาน เช่น ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง

4. การประเมินสภาพจริง

กรมสามัญศึกษา (2541: 2) ให้ความหมายของการประเมินสภาพจริงว่าเป็นกระบวนการลงข้อสรุปว่า นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในเรื่องต่างๆ มากน้อยเพียงไร นำพอใจหรือไม่ โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพชีวิตจริงที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนได้ตอบสนอง โดยการแสดงออก กระทำ ปฏิบัติ มากกว่าการจำลองสถานการณ์

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2545: 27) ให้ความหมายของการประเมินสภาพจริงว่าการประเมินผลที่ผู้ประเมินพยายามสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติของผู้ถูกประเมินโดยตรง และมีลักษณะคือ เป็นการประเมินที่ไม่เน้นทักษะ จะเน้นประเมินทักษะการคิดระดับสูงในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและการประเมินตนเอง

5. การประเมินด้วยแฟ้มพัฒนางาน

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2545: 22) ให้ความหมายของแฟ้มพัฒนางาน หมายถึง การเก็บรวบรวมและสร้างเอกสาร หลักฐานเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนที่บ่งบอกถึงความสำเร็จเชิงสมรรถนะเฉพาะด้านที่ได้มีการคัดสรรมาแล้ว

แฟ้มพัฒนางานมีลักษณะสำคัญสรุปได้ดังนี้ (Oosterhof, 1994: 238-243 อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา, 2541: 94-95)

1. แฟ้มพัฒนางานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนเป็นรายบุคคลได้เป็นอย่างดี เพราะนักเรียนแต่ละคนจะมีแฟ้มสะสมงานเป็นของตนเอง มีการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ครูจะทราบจุดเด่นและจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคนจากแฟ้มพัฒนางาน ผลงานในแฟ้มจะมุ่งตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของการสอนที่ระบุว่าจะอย่างไรมากกว่าอะไร

2. เพิ่มพัฒนางานจะเน้นจุดเด่นมากกว่าจุดด้อยของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความชื่นชมในผลงานตนเอง ส่วนจุดด้อยครูจะนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. เพิ่มพัฒนางานจะเน้นให้นักเรียนรู้จักวางแผน ลงมือทำผลงาน ประเมินและปรับปรุงผลงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. เพิ่มพัฒนางานช่วยสื่อความหมายในเรื่องความรู้ ความสามารถและ ทักษะของนักเรียนเรื่องต่างๆ รวมทั้งความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักเรียนแก่คนอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลการเรียนรู้ที่ดีควรมีวิธีการและเครื่องมือประเมินผลที่ หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย มีดังต่อไปนี้

มาลาตรี วรรณอุต (2540) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นลักษณะ ของคำประพันธ์ประเภทกาพย์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเรียนด้วยบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และ นักเรียนทั้งหมดให้ความสนใจในการเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนค่อนข้างมาก

รัชดา ชำครุฑ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความ สนใจในวิชาหลักภาษาไทยของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับนาฏศิลป์ชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการ สอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา หลักภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปสูงกว่ากลุ่มควบคุม และ ความสนใจในวิชาหลักภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลัง การทดลองแตกต่างกัน

อัญธิมา มีวรรณ (2543) ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักภาษาไทยและ ปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยวิธีร่วมแรงร่วมใจ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาหลักภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยวิธีร่วมแรงร่วมใจ สูงกว่าก่อนเรียน และพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีร่วมแรงร่วมใจมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในคาบเรียน สุดท้ายสูงกว่าก่อนเรียน

กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2545) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนหลักภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยยึดรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่าก่อนได้รับการสอนที่ยึดรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนมีรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ แบบฟังพา แบบร่วมมือ แบบแข่งขัน แบบอิสระและแบบหลีกเลี่ยง ตามลำดับ

จรรยาพร ต๊ะโพธิ์ (2545) ได้วิจัยเรื่อง การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ชนิดของคำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนเสริมด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในระดับมาก และมีความคงทนในการจำเรื่องชนิดของคำเมื่อเรียนเสริมด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ศิริพร ทาทอง (2548) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หลักภาษาไทย เรื่องคำกริยาและคำวิเศษณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอน โดยการเรียนแบบร่วมมือกันเทคนิคกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) กับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือกันเทคนิคกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยว่า ครูไม่ชอบสอนหลักการใช้ภาษาไทยและไม่มีเวลาศึกษาวิธีสอนหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งครูยังขาดวัสดุอุปกรณ์การสอน ทำให้การสอนหลักการใช้ภาษาไทยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย

ศุภจิต รุ่งทอง (2549) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เกม กับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ และมีเจตคติต่อการเรียนหลักภาษาไทยเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยพบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความบกพร่องในการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย เพราะยังไม่เข้าใจเนื้อหาหลักภาษาจึงไม่สามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ได้

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การนำนวัตกรรมการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ มาจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักการใช้ภาษาไทยของนักเรียนสูงขึ้นและช่วยเพิ่มเจตคติในการเรียนหลักการใช้ภาษาไทยของนักเรียน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังต่อไปนี้

เปรมจิต บุตรสีเทา (2524) ได้วิจัยเรื่อง การสอนภาษาไทยในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนภาษาไทยหลักสูตรการศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 จำนวน 138 คน พบว่า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ ของวิชาภาษาไทย ครูภาษาไทยจึงไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัด กิจกรรมและการนิเทศการศึกษา ครูผู้สอนมีชั่วโมงสอนมากเกินไป และยังต้องทำงานในหน้าที่ อื่นๆ ครูไม่มีการประเมินผล ขาดเอกสารแบบเรียน คู่มือครู วิธีสอนที่ใช้มากคือ การบรรยาย เนื้อหาตามแบบเรียน เพราะครูไม่มีความรู้เรื่องวิธีสอน กิจกรรมและการใช้อุปกรณ์

ธีระนุช ทีปะปาล (2530) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูภาษาไทย เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารจำนวน 72 คน และ ครูภาษาไทย จำนวน 100 คน จากโรงเรียน 72 โรงเรียน พบว่า ด้านการจัดบริการด้านหลักสูตร และเนื้อหา ผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนจัดมาก แต่ครูภาษาไทยเห็นว่าจัดน้อย ด้านวิธีการสอนและ กิจกรรมผู้บริหารเห็นว่าครูใช้วิธีสอนแบบต่างๆ มาก แต่ครูภาษาไทยเห็นว่าน้อย ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นสอดคล้อง กันว่ามีน้อยและด้านสื่อการสอนมีการใช้น้อย

เต็มดวง เสวตจินดา (2532) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชา ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดน ภาคใต้ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการใช้สื่อการสอนและพัฒนาสื่อการสอน คือ ขาดแคลนงบประมาณ ไม่มีสื่อการสอนให้เลือกใช้ตามเนื้อหา ไม่มีความรู้ในสื่อการสอนและ การผลิตสื่อการสอน

ชิตชนก เชิงเขาว์ (2533) ได้วิจัยเรื่อง การสำรวจปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการ ใช้ภาษาไทยพูดกับครูในห้องเรียนได้ในระดับดี แต่ใช้ภาษาไทยพูดกับครูนอกห้องเรียนและ มีความสามารถในการฟังภาษาไทยในระดับปานกลาง และพบว่า นักเรียนมีหนังสือภาษาไทย อ่านนอกเวลาน้อย เนื่องจากห้องสมุดโรงเรียนมีหนังสือภาษาไทยน้อยและไม่น่าสนใจในชีวิต

ประจำวัน นักเรียนใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเกือบทั้งหมด สภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่า สภาพห้องเรียนโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี มีอุปกรณ์ การเรียนการสอนพอสมควร บทเรียนเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีหรือความเชื่อของท้องถิ่น ครูส่วนมากขาดทักษะในการผลิตสื่อการสอนไม่สามารถสอนได้ครบตามแผนการสอน ขาดทักษะในการวัดและประเมินผลและเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในวิชาเอกอื่นๆที่ไม่ใช่ภาษาไทย

วรรณศักดิ์ แสงเสงี่ยม (2539) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา พบว่า ครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา มีปัญหาการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ครูภาษาไทยที่มีความแตกต่างกันในประสบการณ์การสอนและด้านการอบรมการสอนภาษาไทยชุดพื้นฐานภาษา มีปัญหาการสอนไม่แตกต่างกัน ครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ มีปัญหาการสอนมากกว่าครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาไทย นอกจากนี้ครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีปัญหาและข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาบางบทเรียนยากและมากเกินไปไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ครูเสนอแนะให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและลดเนื้อหาให้น้อยลง ด้านการเตรียมการสอน ครูไม่สามารถเตรียมการสอนได้อย่างต่อเนื่อง ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเขียนสาระสำคัญรวมทั้งจุดประสงค์นำทาง ครูเสนอแนะให้จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอนระดับอำเภอ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบทุกขั้นตอนตามแผนการสอน และไม่มีทักษะในการสอนบางกิจกรรม จึงควรจัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนภาษาไทยให้แก่ครูภาษาไทย ด้านสื่อการสอน ครูไม่มีเวลาในการผลิตสื่อ ขาดงบประมาณจัดซื้อวัสดุผลิตสื่อและสื่อไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน ครูเสนอแนะให้เพิ่มงบประมาณให้มากขึ้นและควรจัดสรรสื่อที่ทันสมัย ด้านการวัดและประเมินผล ครูไม่สามารถวัดผลได้ครอบคลุมทุกทักษะ ไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผล ครูเสนอแนะให้มีการร่วมมือกันระหว่างจังหวัด อำเภอ โรงเรียน เพื่อจัดทำข้อสอบมาตรฐาน

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่าทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน การประเมินผลการเรียนรู้เกิดขึ้นน้อยและไม่ครบถ้วนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังต่อไปนี้

นาวาลย์ ปานากาเซ็ง (2544) ได้วิจัยเรื่อง คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(1) อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วน นอกจากนี้ยังพบปัญหา คือ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน นักเรียนบางส่วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด ข้อเสนอแนะ คือ โรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน และโรงเรียนควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

คอดารียะห์ เสกเมธี (2550) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครู: กรณีศึกษาครูที่ได้รับรางวัลพระราชทานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี พบว่า ครูมีความรอบรู้ในเนื้อหาที่สอน มีการวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้า ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน ครูมีสื่อการสอนที่หลากหลาย ทำง่ายและสอดคล้องกับบทเรียน ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อบูรณาภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบอยู่ปัจจุบัน ได้แก่ ระบบการจัดการเรียนรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครู การขาดแคลนอัตรากำลังครูทำให้จัดครูเข้าสอนไม่ตรงวุฒิการศึกษา ครูผู้สอนไม่มีวุฒิการศึกษาด้านการสอนและความต้องการในการเรียนของผู้เรียนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาจึงเป็นการพัฒนาเชิงระบบในด้านปัจจัยป้อน กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดีขึ้นตามประเด็นที่กำหนดไว้ และส่งผลในเชิงบวกต่อนักเรียนและชุมชน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2550) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า อุปสรรคในการจัดการศึกษา คือ ปัญหาด้านความไม่ ความเชื่อ ค่านิยมตามวิถีชีวิตของมุสลิมในการเล่าเรียน ความเหลื่อมล้ำระหว่างครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกับโรงเรียนของรัฐ ทั้งในด้านเงินเดือน สวัสดิการ ค่าตอบแทน และการพัฒนาตนเอง การขาดหน่วยงานบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยตรงในพื้นที่ และการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ นอกจากนี้ ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ

การจัด/ปรับองค์การเพื่อบริหารจัดการศึกษา การปรับงบประมาณ ส่งเสริมพัฒนาครูและการวิจัย เพื่อพัฒนาการสอนภาษาไทย และวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รสริน ศรีวิกานนท์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี พบว่า พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนก่อนเริ่มสอน และพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนหลังสิ้นสุดการสอน ครูมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในระหว่างดำเนินการสอน และพฤติกรรมในเชิงตรวจสอบและพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน พบว่า ครูมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยครูที่สำเร็จการศึกษาด้านศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ วิชาเอกหรือวิชาโท สาขาการวัดและประเมินผล มีพฤติกรรมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนแตกต่าง จากครูที่สำเร็จการศึกษาด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปราณี หล้าเบญจ (2553) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี พบว่า ตัวแปรระดับนักเรียนคือ เจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนและการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครอง มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ตัวแปรระดับโรงเรียนคือคุณภาพการสอนของครูและสภาพแวดล้อมทางวิชาการของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

งานวิจัยข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สรุปได้ว่าการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครูผู้สอน จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้